

TYPOLOGICAL COMPARISON OF THE SOUTHEAST ASIAN INSULAR AND PENINSULAR LANGUAGES: GRAMMATICAL STRUCTURES

Natalia F. Alieva

0. Introduction

0.1. The languages of the region comprising the Indochinese peninsular and the insular world of the South Seas present a great number of structural types, from completely analytical up to highly synthetical, with many intermediate variations.

The structural synchronic comparison of this multitude of types will be the more needed and useful for pragmatic purposes the more widely the connections among the states and peoples of the region will develop. With this the consequences of the era of the colonization split in the region are to become less and less felt.

0.2. It cannot be denied that there were already made great and successful investigations in comparative studies of this region languages, especially in historical comparativistics. However the more pragmatic typological approaches are still to be found and worked out upon the abundant new linguistic material.

0.3. In the structural comparisons the attention of linguists was mostly directed to the phonetics and phonology, and primarily, quite naturally, to such things as tones and pitch/register characteristics, preglottalization, pre- and post-aspiration and other specific features of the languages of Indochina. As to the AN languages that are usually have no complicated phonetic phenomena of this kind, the investigation was directed to the phonological correspondences among the languages and to the allophones inside some of them, and, of course, to the problem of nasals, as prenasalization and nazalization of consonants at the morphemic boundaries present an important and characteristic feature. Specifics of pronunciation are usually described in corresponding handbooks and grammars, some of them with the first stage of instrumental investigation.

0.4. My studies in comparing Southeast Asian languages that are summarised in this paper were in many respects preceded and stimulated by the general project of typological comparisons of the languages of the East and Southeast Asia which was during some decades (beginning from 1960) conducted by the scholars of the Language department of the Institute of Oriental Studies, Russian Academy of Sciences, Moscow.

This work was started with the publishing of the series of short descriptions of various languages of Asia and Africa (many of them firstly described); a number of conferences were conducted with special attention to the methods, history and methodology in the researches of the linguistic typology; some books of articles were published typologically regarding definite themes (morpheme, morphology, pronouns, reduplication, compound words, syntax, word-order) simultaneously with the series of conferences and publications on general typology made in Leningrad/St. Petersburg (these books are mostly included in the Addition to Bibliography at the end of this paper and to [Alieva 1998]). The investigation of the SEA languages was a new branch in Russian / Soviet linguistics, and special attention was directed to it.

1. The morpheme level.

1.0. Any description of the word-level structures must be naturally preceded by some remarks about morphemes.

A whole group of problems concerns the morpheme structures, with the important difference between two main types, one being the monosyllabic peninsular and the other being the disyllabic insular.

1.1. The utmost monosyllabism existing in Viet-Muong, Tai languages has two special interrelated features: (1) the prevailing two-, three-and four-phoneme models of one-syllable morpheme, with numerous positional restrictions, predict the relatively small number of segmental material units possible in a language, and (2) this shortage is balanced with the help of suprasegmental devices for diversification which allow to denote far more great quantity of semantic notions. Registers (pitch) and musical, or contour, tones serve as the phonologically supra segmental devices.

1.2. The disyllabic morpheme models, also with more or less numerous positional restrictions, present the main and general type of lexical and full pronoun morphemes in the most AN languages. One-syllable and three-syllable lexical morphemes exist either, in various proportions. The minor morphemes, both free (particles and prepositions, pronoun clitics) and bound (affixes, duplicators) are usually monosyllabic. In the AN languages the quantity of phonemes is not great, especially few are vowels, and definite position restrictions variously characterise the morphemic structures in different languages. The stress is in some languages purely phonetic, but in some other, not many, it is phonological, distinguishing lexical and grammatical meanings.

1.3. A number of the AN languages at the Northern periphery, on islands close to the peninsular - Moklen, Mokken, Urak Lawoi, as well as Acheh on North Sumatra and cognate to it Chamic group in Vietnam and Cambodia form a separate subtype. They have in more or less degree endured evolution from disyllabic to monosyllabic morpheme patterns which proceeded in combination with the shift of the phonetic stress from penultimate to ultimate syllables with the gradual disappearing of the penultimate. This phenomenon systemically correlates with the evolution of other important features; therefore it is possible to speak of a special typological subtype inside the AN family that is usually called "continental" or "mainland" subtype. Also I need at once to say that the contemporary spoken Cham should not be included in this subtype, as it has already lost main AN features, developed into completely analytical system and actually belongs to the Indochinese type.

The conclusion in regard to the morpheme level must be that the main opposition between peninsular and insular languages is that of monosyllabic and disyllabic morpheme structures.

2. On the methods of comparison

2.1. In the consideration of the languages of this great region a linguist cannot compare simultaneously all the languages of the isles with all the languages on the peninsular. We need to have previously some generalization of typical structural features, which means to formulate definite conceptions of types, each being a system

of typologically relevant features, and precisely these types are to be compared among themselves. Summarizing the opinions existing up to now, I see it enough founded to speak about three main types: the Malayan (MT), the Philippine (FT), the Oceanic (OT); I tried to give arguments and to enumerate their specific features in my monograph [Alieva 1998: 170-206].

I am far from presuming that the named three types present in them the whole variousness of systems of the thousand AN languages. Possibly a few more types and undoubtedly not few subtypes are still to be formulated, without or with considering genealogical data.

The features of the IT are also presented in matrix form in [Alieva & Bui Kh. The 1999: 160-163], which was preferred by other studies.

The features of a type are sometimes exposed below as abstract linguistic notions, but sometimes they are inevitably exemplified with concrete language facts. And in such cases I will prefer to use data from the languages exemplary for a definite type: from Malay/Indonesian for the Malayan type, from Tagalog for the Philippine type, from Maori for the Oceanic type, though other languages are not excluded. For the Indochinese type I shall try to give examples from several languages belonging to different genetic families: Vietnamese and Khmer for Austroasiatic, Thai (Standard) for Tai (Tai), but the language most known to me is Cham as it was studied upon self collected field materials which study resulted in a book [Alieva & Bui Khanh The 1999]. The languages of the Burman group in Indochina have many own properties, therefore they are not joined by me with IT.

2.2. The investigation of languages of the SEA region is now rapidly developing in several directions, and representatives from various linguistic schools take part in this work. Inevitably a typologist is faced to different methods and world-views (and in many of them to the lack of systemic approaches).

A type for us is the type of language systems. Inside a type categories of morphological, morpheme and word level regularly correlate with the syntactic structures.

One example of a regulation for such inter-level correlations can be given. In linguistics, firstly in the Russian turkology, a frequential rule has been formulated stating the interdependence in a language system between the prevailing position of affixes in the word and the prevailing position of dependent words in the phrase.

By N. Baskakov, later by N. Gadjieva and B. Serebrennikov (see Bibliography) a rule of frequential nature was proposed of direct correlation between morphological and syntactical levels on the basis of alleged logical semantical abstractness of the units at both levels. I have studied the problem further and wider, beyond of Altaic, and propose to formulate a rule - frequential, not universal - about the interrelation between language levels in the following way:

I - Suffixes and postpositional grammatical markers correlate with the left-side position of the dependent words in phrases (attributes to nouns and actant-nouns to verbs); the predicative verb is in the final clause position.

II - Prefixes and prepositional grammatical markers correlate with post-posed, right-sided attributes to nouns and actant-nouns to verbs; the verb is in the initial clause position.

This thesis looks as too ideal and systemic, however its reality is demonstrated by many languages: the formula I is relevant for many Altaic languages and to some degree to Sino-Tibetan, while the formula II is relevant for many AN, first of all for Malay, which stimulated me to this proceeding. At the same time, more or less free word-order in phrases is present in languages with productive left- and right- sided affixes, such as inflective Russian and agglutinative Tagalog. This is a negative argumentation for the same conclusion.

3. The word level.

3.0. The units that are conventionally called "words" can be examined concerning their morphemic structure and their semantic and functional properties.

3.1. The word-structure.

From the point of view of the word-structure the line of difference lies between analytical IT and OT, on one side, and FT and MT, more or less synthetical, on the other. The last two have rich, in FT abundant, inventories of agglutinative models, including prefixes, suffixes, infixes, confixes and combined affixes. Such models are normally absent in analytical languages.

3.1.1. Monomorpheme word.

Plain words equal to one morpheme, be it the IT monosyllabic syllabomorpheme, or disyllable in AN or Khmer, are found in every language, but with great difference in percentage.

The OT, as the IT, have analytical structure, but the character of analyticism of these two types is principally different. The OT languages usually have no productive affixes, but the cognate to AN affixes morphemes serve as numerous free grammatical markers in the form of left- and right-sided particles. The IT languages, on the contrary, have non or few grammatical markers of particle, not denotative, nature, using in these functions various lexemes. For inst., my analysis by Greenberg's quantification method of the texts in Maori (OT) and Cham (IT) gave interesting results: the ratio of morphemes to words for Maori was 1.03, while for Cham it was 1.02, the ratio of particles to words for Maori was 0.44, for Cham it was 0.14. [Alieva 1992: 13-14].

3.1.2. Affixation

From the functional point of view, various affixed patterns are fulfilling sometimes derivational, sometimes grammatical functions, which is a usual thing. A specific feature of the AN agglutination is the syncretism, or combining both functions in one pattern.

Ex.: Malay: paku 'nail' (noun) > memaku'to nail' TRANS. ACT, dipaku 'be nailed' TRANS. PASS. .

The properties of the morpheme/base with full lexical denotative meaning (not of pronoun, numeral, particle nature) play important role in the word-forming process which is sometimes connected with the phenomena of the "noun vs verb" classification. In the FT (ex. Tagalog) such classification seems to be absent and the majority of full morphemes are conventionally considered to be nouns, but in MT we may speak, basing

on distribution, at least verbal Vs predicative. This fact, to my mind, testifies to the implication of the possessivity dominant on the morpheme and word levels [Alieva 1988; 1998: 222-279, in English-321-324].

Not only the root words but many affixed words combine nominal and verbal meanings and functions, and many authors met these difficulties in describing AN languages.

In the AN languages various affixes are used : prefixes, suffixes, infixes, confixes (a combination of prefix with suffix rendering one meaning); the most rich is commonly the verbal affixation, while no traces of nominal case systems are to be found. Basing on A.Capell's linguistic typology conception, the AN languages should be acknowledged as being of "event-dominated type" [Capell 1979; Alieva 1998:107-128].

The main difference between the FT and MT affixation systems lies in the inventories of verbal affixes and verbal categories expressed by them. The MT languages have affixes, mainly suffixes, of transitivity, that differentiate causative, instrumental, locative, benefactive meanings. With root morphemes, they form verb-bases. Transitive verb-bases, affixed or equal to verbal roots, then take up prefixes of voice and produce symmetrical active / passive voice forms. E.g.:

/Malay/ luka 'wound'; -luka, -lukakan, -lukai 'to wound' (verb-bases); meluka, melukakan, melukai (ACT); diluka, terluka, dilukakan, terlukakan; dilukai (PASS).

Therefore the building of voice forms is a double process.

Prefix di- refers the action to the agent that is not the 1-st and 2-nd persons. Together with the di- form the passive paradigm includes a form with zero prefix equal to the verb-base which is used with the 1-st and 2-nd persons of agent; it can also express imperative meaning. The position of zero is filled in with various person exponents: dilukai - 0 lukai > kulukai - kamu lukai - anak lukai - abang lukai > wounded by me - by you - by child (=me or you) - by elder brother / husband (=me or you). In the last cases the distinction between the 1-st and 2-nd persons is seen from context.

In some MT subgroups, for inst., in Sulawesi, pronominal proclitics and enclitics constitute elaborate inventories.

The expression of aspect or mode is in some cases made by affixes in the MT languages, but usually all referential and communicative categories are expressed by analytical exponents.

Thus we have two specific features of verbal affixation in MT: (A) the symmetrical active-passive verb-paradigm, and (B) the meaningful zero verbal prefix.

In the FT the morphological inventory is essentially different and, so to say, typologically original. In verbal domain, there are no special devices to expose transitivity and voice, peculiar syncretic verb forms build by means of prefixes, suffixes, infixes and reduplication differently express "focus" relations to the subject / topic as agent or as one of object actants: goal, instrument, location, beneficient, participant, caused agent; they obligatorily render some tense / aspect / mode meanings. Actancy roles are indicated by nominal particles and pronoun forms. Pronoun proclitics of the MT sort are absent. In Tagalog verbal forms usually have corresponding nominal derivatives, the common number of morphological patterns is thus exceeding 200. I shall only show a few plain focus forms. E.g.:

/Tagalog/ root: sulat 'letter; writing' ; infinitive: sumulat 'to write'; agentive indefinite focus: sumulat PAST, sumusulat PRES, susulat FUT; goal focus: sulatin INF, sinulat PAST, sinusulat PRES, susulatin FUT; locative/benefactive focus: sulatan INF, sinulatan PAST, sinusulatan PRES, susulatan FUT;

instrumental focus: isulat INF, isinulat PAST, isinusulat PRES, isusulat FUT.

In MT and FT specific verbal prefixes exposed by varying morphemes ber-, bar-, mar-, mag- can freely produce from nouns many verbs with complicated meaning "to have the object called by the noun", with variants: "to use, to produce, to have connection to". E.g.: *berlakuk* 'to have a place', *berlakuk* 'to be situated', *berlakuk* 'to have a wife' (from *isteri* 'wife'), *berlakuk* 'shed tears; to weep' (air mata 'water eye > tears'). The noun hereby can preserve its attribute; /Malay/ *berlakuk* empat 'to have four wives', *berpelajaran* tinggi 'to have high education' (*pelajaran* 'learning', *tinggi* 'high').

/Tagalog/ *magkapatid* 'to have brother[s]' (*kapatid* 'brother'); *magbihis* 'to have clothes on' (*bihis* 'dress').

/Malay/ *bertempat* 'to have a place, to be situated' (<*tempat* 'place'), *beristeri* 'to have a wife' (<*isteri* 'wife'), *berairmata* 'shed tears; to weep' (air mata 'water eye > tears'). The noun hereby can preserve its attribute; /Malay/ *berlakuk* empat 'to have four wives', *berpelajaran* tinggi 'to have high education' (*pelajaran* 'learning', *tinggi* 'high').

This phenomenon may be also considered as an implementation of morphological possessive dominant in AN.

3.1.3. Compound words

Word-compounding and word-composing have specific features in the languages under discussion. These means play important role in producing new lexical units, including terms; their role is the more important the less is the number of affixed and reduplicative models.

The compound words proper, made after special structural models as it is usual in European inflectional languages, can be also found here. Sometimes they are numerous, however as usual they are not produced in a given language but have been borrowed, usually from Chinese, Pali or Sanskrit. They are more often used in the literary forms of a language.

The most characteristic and prevailing type of lexical units that are analogous to compound words and also contain more than one, usually two, components preserving their own lexical meaning, are composed complexes, or *composites*. They are structurally identical to free syntactical word-groups.

A great mass of them have undergone idiomatic changes in their meanings, as a whole or in components; they are considered as stable reproduced lexical units of complex structure and are included into dictionaries.

At the same time there are structurally similar compositions with transparent meanings of the whole and of the components that give ground for hesitations. Principally this is a normal universal phenomenon: all language categories have zones in between with units of intermediate, ambivalent character. But the problem is nevertheless important because the mass of new lexemes in different spheres are produced by this way. In accordance with the main structures of plain, monomorphemic words, monosyllabic in IT and disyllabic in the insular region, the composites are principally different.

In IT languages the main type of composite complexes are disyllables consisting of lexically full monosyllables. Their components may have to each other any syntactical relation: copulative, dependent, predicative. Despite their monosyllabic structure they do not lose their phonetic qualities and in speech are pronounced as usual words.

In IT there is also a specific model consisting of three components (and accordingly of three syllables); some of such composites have S-V-O structure without being a clause, and some of them include a predicative pair (S-V) in attributive function. E.g.:

/Cham/ mnujh naw man 'hunter' (man go hunt), rang nga? hmu 'crop-grower, peasant' (man make / do field).

In contrast to the IT with its abundance of composite models stand the FT systems with rich affixation possibilities where word-composition is a peripheral device, as Shkarban describes it in Tagalog [Ad Omel'janovich ed. 1985: 130-141].

In MT and OT the composites are very numerous, but structurally they are different from IT, being mostly combinations of disyllabic and polysyllabic words. E.g.:

/Malay/ ayun mengisar 'merry-go-round', sekolah atas 'high school', ilmu kedokteran 'medicine' (science+doctorship).

In Malay composites may have such affixes as ber- or pronominal clitics, but usually they do not serve as motivating bases. E.g.: ber.sekolah.atas 'to study in high school', ilmu ke.dokter.an.mu itu 'that medicine of yours'.

Despite the shown differences in the structure of composites among IT, MT, OT, there are cardinal similarities also.

The main of them is the proximity of a composite complex as a unit of lexical level to a regular word-phrase on syntax-level, with the same structure and the same semantic relations inside; only predicative relation is not normal for MT (I have no relevant data of OT).

However, when we consider composites with transparently motivated, not idiomatic meanings that are built in accordance with syntactical rules, what permits to us to define them just as lexical units, equal to compound words? I think the main argument is the stability of structure of composites, because they are not produced freely but reproduced: their components cannot be substituted by synonyms or omitted, while syntactical phrases permit both transformations. This is especially relevant to terms which are regularly produced by this way.

3.1.3. Reduplication

The aim of this part is to compare upon the data of the SEA languages, both insular and continental, the structural models wherein such lingual means as word and morph duplication is realised. The reduplication penetrates deeply through the language structure and can be considered an important characteristic feature of the languages in this region. In many, possibly in the majority of them the duplication is used at all levels: in order to derive words, to make grammatical forms of words, to produce class-transposition changing distributive and combinatory capacities of words, to build

syntactical constructions, not to say about such subtle spheres as stylistics , speech melody and emotion expression.

Many disyllabic words are plain reduplicates.

The attention will be directed in particular to the diversity of structural forms and models of word and morph duplication. The place does not allow to discuss here functions and semantics.

In describing the models of reduplication the following inventory of terms and their coding is used.

The reduplication refers to the device creating language units and to the process of such creation.

The reduplicate word, or *reduplicate* is a word unit; in relation to the initial unit it can be a new lexeme or it can have some new grammatical properties and be a kind of grammatical form to the initial unit. The reduplicate consists of two parts - of *duplicant* "R" identical to the initial unit and *duplicator* "r", generated in the procedure of reduplication on the basis of the duplicant "R" and joined to it. The reduplicate word is marked with "rR" or "Rr". (Note 1).

Different co-relations are possible between R and r - which result in such sorts of reduplication as: (1) *complete identical reduplication*; (2) *complete diverse reduplication*; (3) *partial identical reduplication*; (4) *partial diverse reduplication*.

When R is a composite consisting of two units, disyllabic or monosyllabic, or is itself a reduplicate, the reduplication procedures - secondary reduplication in the latter case - becomes far more complicated, with many variants, especially rich in IT.

The basic varieties of reduplication in FT and MT can be combined with affixation, then models of *complicated reduplication* occur.

This system of terms and codes allows further differentiation however it seems to be an adequate instrument to compare the data of various languages. (Note 2)

The comparing of the patterns of reduplication in the SEA languages shows first of all (A) differences in the prevalence of some concrete structural models in a definite language or a definite language group , and (B) diversity in the quality of wholeness, integrity of root morphemes in the structure of reduplicate words which is particularly attracting attention in regards to the IT languages.

A. Such models of reduplication, as complete and partial,

identical and diverse are present in the AN languages. In complete reduplication the duplicant R can be a single disyllabic root morpheme, a single word, an affixed derivative or a compound word. In partial reduplication the duplicator "r" can be: a) one initial syllable of the root morpheme, b) two initial syllables, c) the right, final part of it.

Phonetic variations of single vocals and consonants occur in some cases, consonants changing frequently on the border of "r" and "R". E.g.:

/Malay/ pipi-pipi < pipi 'cheek'; /Tagalog/ darating (da-dating) < dating 'come'; /Bugis/ woromporong < worong 'bundle'.

In the IT languages the partial reduplication procedures of the AN type are practically absent. Here the patterns of diverse complete reduplication prevail; among

them alternations of initial, of final/rhyme parts, some phenomena of vocal and consonantal co-ordination deserve special attention. E.g.:

/Viet/ rung ruc < ruc 'bright'; cay coi < cay 'plant'(noun); /Pakoh/ tob kob < kob 'skinny'; ngong kingong 'trumpeting of elephant'.

The models of incomplete and secondary three- and four-componental reduplicates are used widely.

In some Mon-Khmer languages a number of rules for the phonetic alternations can be stated, though not for all cases; in the Viet-Muong languages the situation is far from that. The reduplication in the Tai languages has their own patterns; variability of monosyllables is not characteristic for them.

B. The question concerning the wholeness of root morphemes in reduplicates is connected with the inner structure of reduplicate words. In some languages the initial root morpheme in the same or slightly changed form comes as the duplicator while in the other languages the duplicator can be essentially different from the initial morph.

The first situation is relevant for the MT languages.

On the contrary, in the Viet-Muong and Mon-Khmer languages the alternation and variation of the morphemic forms evidently prevail; the initial monosyllables in the procedure of reduplication are frequently changed phonetically but the length is not shortened and sometimes is even extended (the given above Viet and Pakoh examples illustrate such cases). Some pairs of morphs in Vietnamese are considered to be reduplicate words with only one common feature, a suprasegmental one, i.e. an identical tone. Here we see again the difference with Tai where reduplicate words as well as other morpheme combinations demonstrate the immutability of monosyllabic morphemes.

3.5.4. The structural instability of morphemes, their ability to be shortened, to lose a part, to alternate phonetically may give rise to some questions.

One question, relevant to synchrony, concerns the status of morpheme as it was defined by L.Bloomfield, as a basical undivided unit of morphological level, that is so important for the structural analysis of every language. This question can be solved differently. Some authors suggest the introduction of a new level, which is non-morphemic and non-word, but which includes such a particular unit as *duplicator*, or widely, *submorph*. This solution has been proposed by Yu.Gorgoniev and Yu.Sirk [Ad Alieva 1980].

In my opinion this question can meet another solution, without such great changes to the level structure. One can simply identify and enumerate the morph variants and - when possible-- their variation formulas at the morpheme / word level. Such an approach is logically related to the wider phenomenon of the variation of morphemic forms existing in many languages. (I tried to lighten the whole problem in an article on the classification of morphemes [Alieva 1985]).

3.2. Semantical and functional classification of words.

Concerning this problem a number of oppositions may be touched: lexically full words vs. minor words, denotative vs. pronominal words, negatives, part--of-speech distinctions.

3.2.1. In the language types under discussion the universal division between lexically full and minor words varies considerably. Under minor words I mean such words deprived of denotative meaning and fulfilling help-functions as various syntactical and non-syntactical grammatical particles, prepositions, articles, emphatic particles, interjections.

The prevailing of full words in grammatical roles in IT is contrasting with the situation in OT where a great number of real particles exists without any denotative meaning (etymological either).

In FT there are some sets of article-like particles and few prepositions while the grammatical help-functioning of full words is not characteristic at all, because of the existence of rich affixation.

The MT languages are of intermediate character. They usually have inherent prepositions, not very numerous, and few - very few - articles; at the same time many grammatical meanings, including syntactical relations, aspectual, temporal, modal, phase, orientation meanings are expressed with the help of full words (some of them with semantic losses or weakening).

An important feature of the inventories of minor words in the SEA languages is the presence of various negative words: a general negation and a special one "not yet" before verbs and adjectives, another before nouns, an imperative / forbidding one - mainly before verbs, another one to express negation in possessive and existential clauses. For e.g. Tagalog has unconjugational verb *wala* that substitutes may / mayroon "to have, to be present" (both unconjugational).

3.2.2. The next division, functional and semantic, is that between lexical and pronominal words. The richness of pronoun paradigms is a well-known quality of the AN languages. The pronouns here are able to replace nouns, adjectives, adverbs and even verbs. Personal pronouns have paradigms of possessive forms, with their full and short (proclitic and enclitic) forms, or sets of direct and indirect pronoun forms. I cannot help underlying here that possessive pronouns, besides their normal functions, fulfil such roles as agent by passive verbs, object / goal by active verbs, derivative (especially substantivizing) function, expressing definiteness, and some other. Inclusive / exclusive opposition in the first person plural is another characteristic feature.

The OT pronouns have some additional categories: dual number, alienable / inalienable opposition, emphatic, benefactive series, adverb series [Krupa 1982: 68-77].

In this respect the IT is quite different as its languages are poor with personal pronouns, usually even possessive forms are absent. The nouns variously denoting persons and their age, gender, social states are used widely instead of pronouns. Some phenomena of this kind exist in the MT.

The wide-spread feature of demonstrative pronouns, common to many insular and peninsular languages, is the triple paradigm of units correlating with the participants of the speech act: close to the speaker, to the hearer, far from the both. This distinction of demonstratives sometimes helps in rendering personal, spatial and even temporal relations.

3.2.3. Concerning the problem of classification of the full denotative words which is very controversial itself - and this fact has had its reflection in many

publications - I only want to underline first of all one essential feature which may be considered common to all the language types under discussion and at the same time is a point of their difference from the Nostratic, including European, languages. I mean the opposition "substantives Vs predicatives".

The first question is to what extent this opposition is deep and clear. And this question can be answered only with "not".

In the IT analytical languages no morphology helps to differ verbs and nouns, but with semantic, functional and distribution signs some part-of-speech classifications are usually made in descriptions.

Although the FT languages have rich affixation in the sphere of verbal categories and constructions, they have many items of coincidence of verbal and nominal structures. My colleague L. Shkarban during many years studies this problem upon the Tagalog material; she concludes: "Tagalog with its complicated developed morphology is cardinally notable for the inseparability of its formal inventory (with few exclusions) into verbal and nominal" [Shkarban 1995: 20].

In the MT languages, though their morphology is less rich than FT, the verbal and noun morphological patterns are more different. It is specially true for Malay which has endured more European influences.

In the OT analytical languages the sets of particles play important role in word classification. For instance, in PN verbs and participles are marked due to their combinations with passive suffixes.

As to the AN languages generally, I think the cause of the absence of clear verbal / nominal opposition lies by the special intensive influence of such dominant feature as possessivity. The agent by a predicative inactive verb is expressed as a possessor by a noun - i.e. by possessive pronoun or a possessive noun phrase. This fundamental fact has several implications in the whole system of the language. Some of them were underlined above, and the absence of a clear nominal-predicative opposition is one more.

One more question concerns the belonging of adjectives to the nominal or to the predicative part of this opposition. In European linguistic tradition adjectives are considered to be a nominal class, the second after nouns. They have the same morphological categories: number, gender, cases, and need a link-verb to fulfil predicate function. The situation in the SEA languages is different because the words rendering qualities are close to verbs - stative verbs - in their functioning and distribution while any special derivatives for expressing not qualitative, relative properties are absent. Thus, if in European languages the opposition looks like: "nouns + adjectives Vs verbs", in the SEA region it is: "nouns Vs verbs + adjectives", and not few linguists speak about one class of predicative words with verbal and adjectival subclasses, e.g. [Morev 1991].

4. Syntax. Phrase level.

4.1. Nominal phrases.

As it was mentioned earlier, in IT, MT, OT languages the main position of attributive dependent words, be it adjective, noun, verb or pronoun, is on the right of the

nuclear word. Possessive relations are expressed by such order also. More diversitive are the positions of determinants, numerals, classifiers and classifiers with numerals; the last two are especially important in ET. Pronominal clitics in MT and OT may have right and left positions, according to rules. Such phrases are described in each grammar; a summarising table for ET is presented, for example, in [Clark, M. & Amara P. 1985: 66]. In all these languages synthetic forms for expressing relative properties are absent, and nouns or verbs are put in the position of attribute to a nuclear noun. E.g.:

/Malay/ Atap genteng rumah baru kita 'the tiled roof of our new house' (roof tile house new weINCL); /Tonga-OT/ te whare o tooku matua 'the house of my father' (ART house PART my father)

In ET special markers are optionally used to connect possessive attributes (Viet: cùa; Khmer: roboh; Thai: khoong; Cam: nu"?); E.g.:

/Viet/ ba con cho mau den do con toi 'those three black dogs of mine (three KLF dog colour black thing I):

/Khmer/ siowphiw sii lieng pii kbaal roboh kn'om nuh "those two my yellow books" (book colour yellow two KLF thing I that):

/Thai/ thai5 khoeng5 phoo3 'the father's plough' (plough thing father) [M.Clark & Amara P.: 67].

/Cam/ ?wa nu"? ama tahla? 'my father's plough'.

In MT preposition are used to express possessive relations; there are also attributive markers joining verb and adjectives to nouns; all of them are optative. E.g.:

/Malay/ guru daripada anak kami itu 'that teacher of our children' (teacher of child/children weEXCL that); guru tua yang mengajar anak kami itu 'that old teacher who is teaching our children (ATTR PART to teach).

Some ET and OT languages allow the preposition of possessive pronoun. In ET it is usual position for possessive pronouns in full form and qualitative attributes. In both positions a dependent word is connected with its nuclear word by means of special particle (Tag: nang/ng/na); e.g.:

/Tagalog/ bahay nila -- kanila.ng bahay 'their house' (bahay 'house):

bahay na bago -- bago.ng bahay 'new house', but bahay nang bato 'house of stone'.

4.2. Possessive phrases with verbal nuclear.

One peculiar phrase model is to be mentioned regarding mainly MT, but possible also in ET and OT. A kind of possessive phrases with verbal base as nuclear are combining both the meanings of an agent and of its active or inactive state (movements, acts of speech, physical and emotional states, qualities); such a phrase can be the subject in a clause which may have various predicates. E.g. /Malay/ Jalanku terlalu cepat 'I am going too quickly' (jalan.ku 'going, go'+PRON.POSS.1PERS.SING, terlalu 'too', cepat 'quick(ly)'); Jawabmu belum terdengar 'Your answer is not yet heard' (jawab.mu 'answer / to answer+PRON.POSS.2 PERS.SING, belum 'not yet', terdengar 'can / could be heard'). These plain constructions have parallels in the affixed passive / focus verbs with agent - possessive pronoun or phrase. E.g.:

/Malay/ [Daftarnya] harus di.persiapkan [oleh] setiap pelajar. '[The copybook must be prepared [by] an each student.'

/Tagalog/ kaniyang s.in.ulat 'written by him' (his written); s.in.ulat ng kaniya.ng kapatid 'written by(of) his brother'

The existence of such constructions is a cardinal implication of the possessive dominant.

4.3. Verbal phrases.

It goes without saying that verbal phrase structures in any language are most diversitive, the more so if we compare different languages. It is especially true for the FT languages with their focus structures and for the OT languages disposing of various analytical voice and ergative-like constructions with poly-functional possessive exponents.

The characteristic position for a dependent actant noun is on the right of the verb. But there is an important difference here between the three AN types and the IT. In IT dependent nouns follow their head verb immediately and render object, goal or locative actant, while in the AN languages voice and focus verbal affixed forms take initial clause position and the noun after them is usually an agent, agentive marker is hereby optative (in Malay) or often coinciding with possessive markers (in Tagalog). E.g.:

/Malay/ di.ambil [oleh] ayah 'taken by father' (PASStake [by] father);

/Tagalog/ [ang mga wika.ng] s.in.a.salita ng ama '[the languages] spoken by the father' (PART PART language.PART+ATTR to, speak +FOCUS+PRES of father).

As a feature very characteristic for different analytical languages the verbal *s e r i a l i z a t i o n* must be underlined. Strictly speaking, a series of two or three verbs that are expressing one and the same process / action, movement, state in one situation (proposition) should be considered serial construction. The verbs expressing different actions (states etc.) can follow each other also without rendering such relations as time, result, purpose, cause, comparison; however here transformations into explicit expressing are possible, object or goal nouns can be inserted as well. This is another kind of polypredicative construction. With both of them, all the semantic attributes to verb can be expressed, that are rendered in flexional languages with non-finite verbal forms (for instance, in Russian: by participle, infinitive, adverbial forms of verbs) and by adverbs. In the called verb combinations their lexical valences are exposed and the dependent verbs usually follow the heads.

At the same time in analytical languages (including MT again) a verb in predicate function may have, when necessary, various markers of referential or communicative meanings, such as tense, aspect, modality, mode, intention. Their usual position is in front of the head (in contradiction to the main word-order law, but in agreement with the frequent rules of inter-level relations, see 2.2). These markers are mostly special verbs with weakened lexical meanings, sometimes delexicalized completely. They constitute limited inventories, more or less proximate to paradigms, and enter in quite regular phrase patterns serving predication.

As particularly characteristic for IT, there are framed structures enclosed into two inter-relating grammatical markers (temporal, aspectual, negative, interrogative, imperative etc.). E.g.:

/Viet/ Co co thich di bieu tinh khong? [Panfilov 228] 'Do you like to go for demonstrations?' (co 'you', co 'have', thich 'to like', di 'to go', bieu tinh 'demonstration, khong 'not'):

/Cham/ Lu? ni hu ?wa jo. 'This plot is already ploughed'. (lu? 'plot', ni 'this', hu 'to have: PASS; PAST, ?wa 'to plough', jo PERF); Ai nan hu naw Hanoi ?oh. 'He did not go to Hanoi'. (aj nan 'brother that; he', naw 'to go', ?oh 'not') [Alieva, Bui Khanh The 1999:139, 144].

5. Syntax. Clause level.

5.0 . The sentential syntax is indisputably the central domain of language system because even in morphologically rich synthetical languages all forms are made to fulfil functions in sentence. For the aims of comparison in this survey I consider it interesting to touch two problems: the role of word-order and the expression of possessive predicate relation.

5.1. The functions of word-order.

This problem is viewed in connection to predicate - actant, or case, relations.

In IT and OT, both analytical, the clause level is organised differently.

In IT the main device is strict word-order rule: "Subject - Predicate" or "Subject - Verb - Object" (S-V-O); each member can be a phrase, but the explicit marking of function is not obligatory .

In OT word-order is also far from free, it is mainly V - S -O in active and ergative constructions, and V - O - S in passive (with special suffix by the verb). Each member is marked by particles signalling its function and some other grammatical meanings. E.g.:

/Hawaii/ Ua heluhelu ia i ka leka. 'He has written the letter'. (PART+PAST write he PART+TRANS ART+SING+DEF letter); Ua heluhelu 'ia ka leka e ia. 'The letter has been written by him.' (PAST write PART+PASS ART+SING+DEF letter PART+AGENT he). [Krupa 1982: 105].

Principally different are the FT languages with their rich verbal conjugation in syntactical (focus) and referential (tense / aspect / mood) categories. Dominating, neutral word-order here is similar to OT by the initial position of predicate verb which is characteristic for the AN languages generally; personal pronouns follow it, while dependent actant phrases with particles indicating their syntactical functions are placed to the right. E.g.:

/Tagalog/ Sumulat siya nang unang tula. 'He wrote a poem'. (sulat 'write'>sumulat writeACT+PAST he PART oneNG poem).

Sinulat niya ang isang tula. 'A poem was written by him' . (writePASS+PAST his PART oneNG poem). [Podberezskij 1976].

With the explicite devices of syntactic relations there is great freedom for word-order changes, for topicalization.

5.2. Possessive predicate relation.

It is easier to proceed again from the IT languages that have actively used special verbs with meaning "to have". In the languages of Eastern Indochina such as Vietnamese, Muong, Ksingmul, Cham, Chru we find verbs with cumulative meaning "to

have / to be": Viet co, Muong co3, Ksingmul kuj (kujh), Cham hu, Chru hu: these lexemes are similar in their phonemic structure and perhaps have the same origin. Khmer has lexeme mean "to have".

The clauses rendering possessive predication (negative as well) have usual S-V-O structure: S (possessor) - has/have/had - O (possessed).

In these languages such a verb fulfil many additional functions, not directly connected with possession: tense/mode (Cham: relative past, realisation), ability (Viet, Cham), property (Cham: hu klaj 'wooded', klaj 'wood'); they participate in expression of questions and negations.

The Tai languages have more diversified devices in the domain "to be, to have". As L.Morev shows, there are special verbs, mainly common phonemically, for the meanings "to be", "(not) to be", "to exist somewhere", "to have". E.g.: /Thai - correspondingly/: pen1; (maj3) chaj3; ju2; mi1. [Morev 1991: 152-155].

It may be concluded that the IT languages have a lexical possessive dominant exposed by a special verb. At the same time, possessive pronouns are very few here.

The situation in all types of the AN languages is principally different. As it was already mentioned in 3.2.2, they usually have rich inventories of personal and possessive pronouns.

As to the lexeme "to have", the OT languages have non at all; in FT there are inherent lexemes (Tag: may, mayroon -unconjugated verb); in MT such an inherent lexeme is also absent, but secondary forms had come to existence, together with borrowed words. The absence of a proto-AN lexeme "to have" is testified by Wurm & Wilson's Finderlist [1975].

Comparative linguistics indicates that the absence of special morpheme "to have" is more the rule than the exception. E.Benveniste [1960] states that in a great number of languages the existing lexemes meaning "to have" are of late formation, and the original nuclear clause models do not include such predicates (Note 3). I think nevertheless that this problem must be put in comparative typological studies as well as in practical descriptions.

In this domain there are devices of their own nature in the AN languages.

Firstly, possession is expressed through the idea of existence. In MT it is realised with the use of possessive phrases related to situation by means of lexemes "to be", often in negative or interrogative clauses. E.g.: /Malay/ Aksi itu ada akibatnya. "That action has / had result"; Aksi itu tak ada akibatnya."That action has / had no result"; Adakah akibatnya aksi itu? "Has / had that action any result?" (aksi 'action', itu 'that', ada 'to be / have', akibat.nya 'result.POSS+3 PERS', tak 'not', -kah PART+INTERROG). (Note 4).

Possessive phrases are widely used in topicalized sentences; e.g. /Malay/ Aksi itu akibatnya banyak. "That action had great result' (banyak 'many'). In 4.2.2. clause constructions with verb-nuclear phrase as a subject were shown.

In OT a possessive phrase is joined in a clause with various particles expressing its predicative reference, and this is sufficient to render possessive proposition. In the PN languages special full possessive pronouns are used in postposition to nouns; some authors consider them predicates [Krupa 1982:132], though initial clause position is

normal for predicates (verbal). E.g.: /Maori/ He whare toona 'He has a house' (he+ PART+REF whare 'house', toona 'his/her'). /Hawaii/ He makuahine ko'u. "I have mother'. (he PART, makuahine 'mother', ko'u 'my'). [Krupa ib.]

Another, specific for the AN, device of rendering possessive relations is of morphological nature. Sentences with predicate exposed by a verb with special prefixes rendering possessive meaning "to have the object" (shown above in 3.1.2) are more oftenly used, for eg. in MT, in order to express the idea of possession, than clauses with verb "to have"; this is especially true for interrogative and negative clauses. E.g.:

/Malay/ Kini kamu sudah berijazah. 'Now you have already the diploma'; Kamu belum berijazah. 'You have no diploma yet';

Kamu sudah berijazah, bukan? 'Don't you have the diploma?' (kini 'now', kamu 'you', sudah PAST, ber.ijazah 'having diploma', belum 'not yet', bukan 'no').

6. Conclusion.

My whole presentation has such a concise form that it looks like a conclusion itself. And it is indeed because I summarised here the results of previous studies, mine and not mine. An actual conclusion can only be in the form of a table which I tried to build.

NOTES

1. In working out this terminology in English, I have used the "New Webster's Dictionary" (1988: 483, 1257).
2. The system was elaborated in the 70-ties when a collective project of investigating reduplication in the SEA and FE languages was in process in the Department of Languages of the Institute of Oriental Studies, Academy of Sciences of the USSR. At the first stage of the work the late Yu.Gorgoniev took active part in it. The result of this work was a book of articles in Russian [Ad. Alieva ed. 1980].
3. Neither Slavic, nor Turkish languages have an inherent lexeme "to have".
4. This construction has almost exact parallels in Turkish Azeri: Ta'za' kitabı war. 'He has a new book' (ta'za' 'new', kitabı 'book+ PRON+ POSS 3PERS).

A b b r e v i a t i o n s

AA	Austro-Asiatic
ACT	active voice
AGENT	agentive
(Ad)	"Addition" to Bibliography: in references.
AN	Austronesian

ART	article
ATTR	attributive
BTLV	Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde (Leiden)
DEF	definite
DV	Dal'nij Vostok - Far East (East Asia).
FE	Far East
FT	Philippine type
FUT	future
ICAL	International Conference on AN linguistics
INF	infinitive
INTERROG	interrogative
IT	Indochinese type
JUVA	Jugo-Vostochnaja Azija - South-East Asia
M.	Moscow.
MT	Malayan type
O	object
OT	Oceanic type
P	predicate
PART	particle
PASS	passive voice
PAST	past tense
PERS	person
PL	plural
PN	Polynesian languages
POSS	possessive
PRES	present tense
REF	reference
S	subject
SEA	Southeast Asia(n)
SING	singular
TRANS	transitive
V	verb, verbal predicate

B i b l i o g r a p h y

- Alieva, Natalia F. 1967. Indonesian sort of the agglutinative morphological type. // Actes du X-e Congres Internasional des Linguistes, 3: 1-4. Bucarest.
- 1978 Observations on typological evolution in Indonesian languages // The Second ICAL: Proceedings: 327-333. Canberra (PL, C - 61).
- 1982 Compound words, composites, undivided phrases - three categories of bi-componental units in Indonesian (In Vietnamese) // Ngon Ngu, 3: 11-17.
- 1983 The Austronesian language-type features as revealed in Malay. // Papers from the 3-d ICAL, 4: 35-41. Canberra (PL, C-77) 1984 A language-union in Indo-China // Asian and African Studies, 20: 11-22. Bratislava.
1985. About the principles of the comparative typological investigation of the morpheme stock of languages (In Russian). // Ad. Solntsev and Vardul', eds.: 81-92.
- 1988 Possessivity as the contensive and formal dominant in the structure of the AN languages. // Praci-Bhasha Vijnan, Indian Journal of Linguistics, 15, 2: 1-19. Calcutta.
- 1991 Morphemes in contemporary spoken Cham: Qualitative and quantitative alternations. // Cahiers de Linguistique Asie Orientale, XX, 2: 219-229. Paris. (A variant in Vietnamese: Ngon Ngu, 1986, 1: 17-20).
- 1992 Malay and Cham possession compared // Oceanic Linguistics, 31,1: 13-21.
- 1994 Areal contacts and specificity of Cham (In Malay) // Jurnal Dewan Bahasa, 38, 7: 626-638.
- 1996 Typological grounds for the analysis of Indonesian in its study as a foreign language (In Indonesian) // Pengajaran bahasa Indonesia untuk Penutur Asing: 487-501. Univ. Indonesia, Depok.
- 1998 Typological aspects of Indonesian Grammar. Analytism and synthetism. Possessivity. (In Russian). M.: Novoje Tys'acheletije. 328p. Bibl.: 291-318; Summary in English: 319-324.
- 1999 The Cham language: A short description (In Indonesian) // Linguistik Indonesia, tahun 14, 1-2: 1-18.
- Alieva et al. 1991 Alieva, N., Arakin, V., Ogleblin, A., Sirk, Yu. Bahasa Indonesia. Deskripsi dan Teori (In Indonesian). Seri ILDEP. Yogyakarta: Kanisius. 533p.
- Alieva, N.F., Bui Khanh The. 1999 The Cham language. Spoken idioms of the Eastern dialect (In Russian). // The Soviet-Vietnamese Linguistic Expedition. St.Petersburg. 185p. Bibl.:169-179; Summary in English: 180-182.
- Amran Halim et al. 1983 Amran Halim, I.Carrington, S.A.Wurm, eds. Papers from the Third ICAL. Canberra. (PL, C-77).

Anceaux, J.C. 1981 Towards a typological reconstruction of the verbal system in Proto-Austronesian. // ICAL 3 (Bali, Denpasar). Pre-print.

Bazell, C.E. 1949. Sintactic relations and linguistic typology. // Cahiers Ferdinand de Saussure, 8: 5-10.

Benedicte, P.K. 1975. Austro-Thai. Language and culture. New Haven.

1976 Austro-Thai and Austro-Asiatic.// Jenner et al.: 1-36.

Benveniste, E. 1960 'Etre' et 'Avoir' dans leur fonction linguistiques. // Bulletin de Societe linguistique de Paris, 50: 113-134.

Blagden, C.O. 1894. Early Indo-Chinese influence in the Malay peninsular. // JSBRAS, 27: 21-56.

Blagonravova, Ju. 1985 About phonological isolation in consistently isolating languages (In Russian) // Ad Solntsev, Vardul', eds.: 185-193.

1999. The Hainan Li language (In Russian). M.: Institut vostokovedenija RAN. 143p.

Blust, R. 1992 The AN settlement of mainland SEA. // K.Adams, Th. Hudak, eds. Papers from the Second Annual Meeting of the SEA Linguistics Society: 25-83. Arizona State Univ.

Capell, A. 1979 Further typological studies in Southeast Asian languages. // Nguyen Dang Liem, ed., 3: 1-41.

Carstens (Eisengarten), R., ed. 1987 Konfrontationslinguistische Studien zu austroasiatischen und ausstronesischen Sprachen. Jena: Friedrich - Schiller Univ. 150p.

Clark, M. & Amara P. 1985 Marybeth Clark & Amara Prasithrathsint. Synchronic lexical derivation in South East Asian languages. // Ratanakul et al.: 34-70.

Cowan, H.K.J. 1948. Aanteekeningen betreffende de verhouding van het Atjehsch tot de Mon-Khmer talen. // BTLV, 104: 429-514. Leiden.

Dahl, O. 1977 Proto-Austronesian. Lund: Scandinavian Institute of Asian Studies. 153 p.

1986 Focus in Malagasi and Proto-Austronesian // FOCAL 1: 21-42.

Dardjowidjojo, Soenjono 1983 Beberapa aspek linguistik Indonesia. Seri ILDEP. Jakarta. 317p.

Dyen, I. 1965 A lexicostatistical analysis of the AN languages. IJAL, Memoir 19. Baltimore. 66p.

1971 The Chamic languages. // Current Trends in Linguistics. Vol. 8: 200-210. The Hague - Paris.

Egerod, Soren. Typology. // International Conference on the History of European Sinology. Preprint. (s.a.).

FOCAL 1986 Papers from the Forth International Conference on Austronesian Linguistics. (Pl. C-93). Canberra.

Foley, W.A. 1976. Comparative syntax in AN. Ph.D. diss. Berkeley: Univ. of Calif. VI+241p.

Glazova, M.G. 1967. Verbal constructions in the languages of the Indochinese area (In Russian) // Jazyki Jugo-Vostochnoj Azii: 257-275. "Nauka", Moscow.

Gonda, J. 1950. The Functions of Word Duplication in Indonesian Languages. // *Lingua*, 2, 2.

1950 - 52. Indonesian linguistics and general linguistics. Part I & II. // *Lingua* 2,3 and 3,1.

Gorgoniev, Ju. 1966. The grammar of Khmer (in Russian). M.: Nauka, 316p.

Greenberg, H. 1960. A quantitative approach to the morphological typology of languages // *IJAL*, 26,3: 178-197.

Jenner et al. 1976. P.L.Jenner, L.C.Thompson, S.Starosta, eds. Austroasiatic studies. Honolulu: The Uniy. Press, 691p.

Hashimoto, Mantaro J. 1976. Language diffusion on the Asian continent. The paper for the 8-th Annual Meeting on Sino-Tibetan Language Studies at Berkeley. // Computational Analysis of Asian and African Languages, No 3: 49-65.

1980. Typo-geography of phonotactics and suprasegmentals in languages of the East Asian Continent. // Computational Analysis of Asian and African Languages, No 13: 153-164.

Headly, P.K. 1976. Some sources of Chamic vocabulary // Jenner et al.: 453-476.

Henderson, Eu.J.A. 1965. The topography of certain phonetic and morphological characteristics of SEA languages. // *Lingua*, 15: 400-434.

1985. Further shuffling in SEA languages. // Ratanakul et al.: 11-22.

Herrfurth, H. 1983. The ergative character of clauses as a typological sign of the AN languages ... (in German) // *Acta Orientalia*, 44: 187-207.

Kern, J.C.H. 1885. Betrekkingen tussen Achter-Indie en Indonesie. // Verspreide geschriften, VI: 79-80.

1908. Austronesisch en Austroasiatisch. // Verspreide geschriften, XIV: 317-326 (Review on: P.W.Schmidt. Die Mon-Khimer Volker ein Bindeglied...).

Krupa, Viktor. 1982. The Polynesian languages. A guide. Routledge & Kegan Paul, 193p.

Farish, Michael D. 1997. Moklen-Moken phonology: Mainland or insular Southeast Asian typology? // Ode & Stokhof: 125-150.

Lee, E.W. 1966. Proto-Chamic phonologic word and vocabulary. Ph.D. diss. Indiana Univ. 228p.

Lekomtsev, Ju. 1964. The structure of Vietnamese plain sentence. (In Russian). M.: Nauka, 136p.

Lichtenberk, F. 1985. Possessive constructions in Oceanic languages and in proto-Oceanic. // AN linguistics at the 15th Pacific Science Congress: 93-140. Canberra. (PL, C-88).

- Lynch, J. 1982 Towards a theory of the origin of Oceanic possessive constructions. // Amran Halim et al., 1: 243-268.
- Morev, L. 1991 Comparative grammar of the Tai languages. (In Russian). M.: Nauka. 230p.
- Naylor, P.B. 1980 Linking, relation-marking and Tagalog syntax. // Naylor, ed.: 33-50.
- Naylor, P.B., ed. 1980. Austronesian studies. Papers from the Second Eastern Conference on AN languages. Ann Arbor: Univ. of Michigan. 324 p.
- Nguyen Dang Liem, ed. 1974 SEA Linguistic Studies. Canberra. (PL, C-31).
- 1979 SEA Linguistic Studies.4. Canberra. (PL, C-45).
- Ode & Stokhof 1997 Cecilia Ode & Wim Stokhof, eds. Proceedings of the Seventh ICAL. Amsterdam-Atlanta: Editions Rodopi B.V.
- Ogloblin, A.K. 1986 Some problems of diachronic typology of the Malayo-Yavanic languages. // FOCAL: 111-122.
- Pawley, A., Reid, L.A. 1980 The evolution of transitive constructions in AN. // Naylor, ed.: 103-130.
- Peiros, Ilia 1998 Comparative linguistics in SEA. (PL, C - 142).
- Podberezskij, I. 1976 Tagalog text-book (In Russian). M.: Nauka. 480p.
- Ratanakul et al. 1985 Surya Ratanakul, David Thomas, Suwulai Premsrirat, eds. Southeast Asian Linguistic Studies Presented to Andre-G. Haudricourt. Bangkok: Mahidol Univ.
- Reid, L.A. 1983 The evolution of focus in AN. // Amran Halim et al.: v. 2: 145-ff.
- Rozhdestvenskij, Ju. 1969 Typology of word (In Russian). M.: Vysshaja shkola. 286p.
- Schmidt, W. 1906 Die Mon-Khmer Volker, ein Bindeglied Zwischen Volkern Zentral-Asiens und Austroasiens. Archiv fur Anthropologie. Braunschweig.
- Sebeok, Th. 1942 An examination of the AA language family. // Language 18: 206-217.
- Seiler, H. 1982 Possessivity, subject and object. // AKUP - Arbeiten des Kolner Universalien - Projekts, 43. Univ. Koln. 46p.
- Shkarban, L.I. 1995 Grammatical structure of the Tagalog language. (In Russian). Moscow: Vostochnaja literatura. 248 p.
- Simatupang, M.D.S. 1983 *Reduplikasi Morfemis Bahasa Indonesia*. Seri ILDEP. Djambatan, Jakarta.
- Sirk, U. 1978. Problems of high-level subgrouping in Austronesian. // Second ICAL: Proceedings. I. Western AN: 255-273. PL, C-61. ANU, Canberra.
- 1989 . On the evidential basis for the South-Sulawesi language group // J.N.Sneddon, ed. Studies in Linguistics , part 1. NUSA, 31: 55-82.

Solntsev, V.M. 1995. Introduction to the theory of isolating languages. (In Russian). Moscow: "Vostochnaja Literatura". 353 p.

Solntseva, N. 1885 The problems of the typology of isolating languages. M.: Nauka. 254p.

Starosta, Stanley. 1998 Ergativity, transitivity, and clitic coreference in four Western Austronesian languages. // Anna Siewierska, Jae Jung Song, eds. Case, Typology and Grammar: 277-307. Typological Studies in Language, v.38. John Benjamins , Amst.-Philadelphia.

Starosta et al. 1982 Stanley Starosta, Andrew K.Pawley, Lawrence A.Reid. The evolution of focus in Austronesian. // Amran Halim et al. vol.2: 145-170.

Stokhof, W.A.L. 1988 Analecta Austronesica. The speech for the title of professor. Leiden Univ. 24p.

Thomas, D. 1966 Mon-Khmer subgrouping in Vietnam. // Zide, ed.: 194-202.

Thomas, David, ed. 1998 Further Chamic Studies. Papers in SEA Linguistics, 15. (PL, SA - 89). Canberra.

Uhlenbeck, E.M. 1953 Woordverdubbeling in het Javaans. *BTLV*, 109, 1.

1954 Verdubbingsprocede's bij het Javaanse werkwoord".*BTLV*, 110,4.

1975 Sentence segment and word-group: basic concepts of Javanese syntax. // Miscellaneous studies on Indonesian and languages in Indonesia, I: 6-10. Jakarta.

Watson, R.L. 1966 Reduplication in Pacoh. M.A. thesis. Hartford Studies in Linguistics. Connecticut.

Wils, J. 1952. Het passieve werkwoord in de Indonesische talen. Verhandelingen van KITLV, 12. S'Gravenhage.

Wurm,S.A. & B.Wilson. 1975. English finderlist of reconstructions in AN languages (post-Brandstetter). Canberra. (PL, C-33).

Yamada Yukihiro & Tsuchida Shigeru. 1975. Philippine languages. Tokyo.

Zide, N.H., ed. 1966 Studies in Comparative AA Linguistics. London.

Addition to Bibliography: Books of Articles in Russian.

Alieva, N., ed. Jazyki JUVA. Problemy povtorov (SEA languages. The problems of reduplicates). M: Nauka. 1980. 272p. (Summaries in English: 259-271) .

Alieva, N., Plam, Ju., eds. Jazyki Kitaja i JUVA. (Languages of China and SEA. Problems of syntax). M.: Nauka. 1971. 300p.

Alpatov, V., ed. Chasti rechi. Teorija i tipologija. (Parts of speech. Theory and typology). M.: Nauka. 1990. 268p.

Gorgoniev, Ju., ed. Jazyki Kitaja i JUVA (Languages of China and SEA. Problems of grammar). M.: Nauka. 1974. 254p.

Gorgoniev,Ju., Morev, L., Solntseva, N., eds. Jazyki JUVA. (SEA languages). M: Nauka. 1967.375p.

Hrakovskij, V.. ed. Problemy teorii grammaticeskogo zaloga. (Problems of theory of grammatical voice). M.: Nauka. 1978. 288p.

Hrakovskij, V.. ed. Zalogovyje konstrukzii v raznostrukturnyh jazykah (Voice constructions in languages of various structure). Leningrad: Nauka. 1981. 286p.

Hrakovskij, V., ed. Tipologija konstrukcij s predikatnymi aktantami (Typology of constructions with predicate actants). Leningrad: Nauka. 1985.232p.

Meschaninov, I. Ergativnaja konstrukcija v jazykah razlichnyh tipov. (Ergative construction in various language types). Leningrad: Nauka. 1967. 248p.

Nikol'skij, L., ed. Lingvisticheskaja tipologija i vostochnye jazyki. (Linguistic typology and Eastern languages). M.: Nauka. 1965. 312p.

Ogloblin, A.. ed. South-East Asia. Russian papers for a North-Western International (Finnish-Russian) Academic Session. State Univ. of St.Petersburg publication. 1998.

Omel'janovich, N.V., ed. Jazyki JUVA i DV. Problemy slozhnyh slov (Languages of SEA and Far East. The problems of compound words). M: Nauka. 1985. 186p. (Summaries in English:179-185).

Rozhdestvenskij, Ju.. ed. Spornye voprosy stroja jazykov Kitaja i JUVA (Disputable questions of structure of the languages of China and SEA). M.: Nauka. 1964. 190p.

Serebrennikov, B., Sunik,O., eds. Morfologicheskaja tipologija i problema klassifikacii jazykov (Morphological typology and the problem of language classification). M.-Leningrad: USSR Academy of sciences. 1965. 304p.

Solntsev, V., ed., Ju.Plam, Ju.Sirk, L.Shkarban, co-eds. Geneticheskije, areal'nye i tipologicheskije sv'azi jazykov Azii (Genetic, areal and typological relations of the Asia languages). M.: Nauka. 1983. 272p.

Solntsev, V., Vardul', I., eds. Lingvisticheskaja tipologija. M.: Nauka. 1985. 195p.

Solntseva, N..ed. Jazyki JUVA. (SEA languages. Morphology, phonetics and phonology). M.: Nauka. 1970. 304p.

Vardul', I., ed. Jazykovye universalii i lingvisticheskaja tipologija. (Language universals and linguistic typology). M.: Nauka. 1969. 342p.

Vardul', I., ed. Teorija i tipologija mestoimenij (Theory and typology of pronouns). M.: Nauka. 1980.143p.

Vardul', I., ed. 1989..Ocherki tipologii por'adka slov. (Essays on word-order typology). M.: Nauka. 215p.

Vardul', I., ed. Morfema i problemy tipologii . M.: Nauka. 1991.400p.

AN APPENDIX TO *Natalia F. Alieva*
**TYPOLOGICAL COMPARISON OF THE SOUTHEAST ASIAN AND
 PENINSULAR LANGUAGES: MORPHEME AND WORD LEVELS**

Morpheme level			IT	OT	MT	FT
Structural patterns	Monosyllabic	lexical root morphemes	+	+	[+]	[+]
		particles.....	+	+	+	+
		lexical root morphemes	+/-	+	+	+
	bound	affixes.....	[+]	+/-	+	+
		units in compound words	+	[+]	+	[+]
		duplicators.....	+	+	+	+
Functional properties	free	lexical morphemes/words	+	+	+	+
		particles				
		grammatical.....	[+]	+	+	+
		emphatical, onomatopoeic	+	+	+	+
Word level:						
Lexical	denotative	Nuclear words in phrases	+	+	+	+
		particles.....	+	+	+	+
	Grammatical (non-nuclear)	prepositions.....	[+]	+	+	+
		articles	-	+/-	[+]	+
		Ligatures (attributive and predicative linkages)	-	+/-	-	+
Pro-	nominal	Pronouns personal	[+]	+	+	+
		Pronouns possessive	-	+	+	+
		Pro-verbs (verb affix+pronoun)	-	-	+	+
		Pro-adverbs (verb affix+adverb)	-	[+]	+	+

<i>Personal pronouns</i>			<i>T</i>	<i>OT</i>	<i>MT</i>	<i>FT</i>
Complete forms	Left position to <u>noun</u>	Predicate relation (S-P)	+	+	+	+
		Phrase patterns.....	-	[+]	-	-
	Right position to <u>noun</u>	Predicate relation (P-S)	-	+	+	+
		Possessor.....	+	-	+	-
	Left position to <u>verb</u>	Predicate relation (S-P): active	+	+	+	+
		passive	[+]	+	+	+
		Phrase patterns with actants.....	[+]	+	+	+
	Right position to <u>verb</u>	Predicate relation (S-P): active	-	+	+	+
		passive	-	+	+	+
Short clitic forms	Left position to <u>noun</u>	Phrase patterns with active verb.....	-	+	+	-
		Phrase patterns with inactive verb	-	+	+	+
		Phrases with active verb				
	Right position to <u>verb</u>	Critic as agent/actant.....	-	+	-	-
		Critic as goal/object	-	+	+	+
		Phrases with inactive verb				
Critic forms		Critic as agent/actor	-	+	+	+
		morphological agreement	-	[+]	+/-	-
		by person in predicate pair	-			

Possessive (oblique) pronouns

Complete forms	Left position to <u>noun</u>	Possessive phrases	-	+	-	+
	Right position to <u>noun</u>	Possessive phrases	+	+	+	+
	Left position to <u>verb</u>	Phrases with active verb	-	-	-	-
		Phrases with inactive verb	-	[+]	-	[+]

	<u>Right position to verb</u>	Phrases with active verb: poss. pronoun as agent..... poss. pronoun as object/goal	-	-	-	-
Short clitic forms	<u>Left position to noun</u>	Possessive phrases	-	+/-	-	+/-
	<u>Right position to noun</u>	Possessive phrases	-	+	+	+
	<u>Left position to verb</u>	Phrases with active verb: clitic as agent..... clitic as object/goal.....	-	+/-	+/-	+/-
Short clitic forms		Phrases with inactive verb: clitic as agent..... clitic as object/goal.....	-	+/-	+/-	+/-
	<u>Right position to verb</u>	Phrases with active verb: clitic as agent..... clitic as object/goal.....	-	-	-	-
		Phrases with inactive verb: clitic as agent..... clitic as object/goal.....	-	+	+	+

Word-level Classes and structural procedures:

	Monomorpheme (root) words	affixation			
		word-composition			
		reduplication			
Mono-mor-pheme (root) words	lexical	+	+	+	[+]
	grammatical:				
	particles	+	+	+	+
	prepositions	[+]	+	+	+
	articles	-	-	[+]	+
	ligatures.....	-	+	-	+

Affixation: Types of affixes			T	OT	MT	FT
Affixation	prefix	Segmental prefix.....	+/-	[+]	+	+
		prenazalization.....	-	[+]	+	+/-
		Quazi-prefix (borrowed denotative unit)	[+]	[+]	[+]	[+]
		prefix complexes	-	-	+	+
		prefix + confix	-	-	+	+
		Prefix + infix	-	-	[+]	+
	suffix	segmental inherent suffix	-	[+/-]	+	+
		quazi-prefix (borrowed unit)....	[+]	[+/-]	+	-?
				[+/-]		
	confix	Stable monosemantic combination of prefix + suffix	-	-	+	+
	infix	in a root morpheme.....	+/-	-	+/-	+
		in a prefix	-	-	+/-	+
	Incorporation	affix + free phrase	-	[+/-] 	+	+

Affixation: functions

Affixation	derivative	nominal.....	+/-	-	+	+
		verbal	-	+/-	+	+
	Grammatical	<u>actancy / case relations:</u>				
		differentiated transitiveness	-	+/-	+	-
		causative-factitive	-	[+]	[+/-]	+
		Active-passive voice.....	-	[+/-]		-
		focus / trigger	-		+	+
		<u>referential categories:</u>				
		aspect.....	-	-	-	+
		tense.....	-	-	+/-	+
		mood.....	-	-	-	+

	Syncre-tic: derivative + grammatical functions	nominal words verbal words	-	-	-	[+]
	Inflexional	Two or three grammatical meanings in one unit	-	-	+	+
		Word-compounding	IT	OT	MT	FT
Com-pound words	Not structurally equal to phrase pattern	With bound component: wW, Ww	+	+	+	+
Com-posi-te words	Structurally equal to phrase pattern	Two-componental: W'W'' Three-componental: with relative clause: N-SP..... equal to predicative clause:SPO ...	+	+	+	+

Reduplication

R=M= mono-syllabic lexeme	Identical:	complete: R+r=M+M partial: R+r= M+(M-x)	+	[+]	[+]	[+]
R=M= di-syllabic lexeme	diverse:	complete : R+r=M+m partial: R+r= M+(m-x)	+	-	-	-
R=W W= af+M r=af+af	Identical:	complete: R+r=M+M' partial: R+r= M+(M'-x)	-	+	+	+
	Identical:	complete: R+r=W+W	-	-	+	+
W+w: compou-nd W+W' Compo-sitte	Identical:	partial: R+r=M+af+af	-	-	-	+
	Identical:	complete: R+r=(W+w)+(W+w) R+r=(W+W')+(W+W'')	+	[+]	+/-	+

		Secondary reduplication					
		R' + r'	+/-	[+]	[+/-]	M	m
$R'' =$ $R' + r'$	Complete plain	$R' + r' = (M + M') + (M + M')$	+/-	-	-	-	-
	Complete Inverted	$R' + r' = (M' + M) + (M'' + M)$	+/-	-	-	-	-
	incomplete	$R' + r' = M + M + M'$	+/-	-	-	-	-
		or $M + M' + M'$	+/-	-	-	-	-
		or $M + M' + M$	+/-	-	-	-	-
		or $M' + M + M'$	+/-	-	-	-	-

Code:

- +/- the phenomenon in some languages is present, in some other is not,
 [+] the phenomenon is present in few cases, irregularly,
 [+/-] relevant not for all languages of the type,
 M morpheme,
 m submorph, morpheme variant,
 W word (including free morphemes),
 w bound unit in compound word,
 wW, Ww compound word
 af affix
 R duplicant, producing unit
 r duplicator, produced unit, added to R,
 rR, Rr duplicated word.
 N noun
 O object,
 P predicate,
 S subject.

SO SÁNH LOẠI HÌNH CÁC NGÔN NGỮ ĐẢO VÀ BÁN ĐẢO Ở VÙNG ĐÔNG NAM Á: CẤU TRÚC NGỮ PHÁP

Natalia F. Alieva
Nguyễn Thị Kim Thư dịch

0. DẪN NHẬP

0.1. Các ngôn ngữ trong khu vực dọc theo bán đảo Đông dương và các đảo ở vùng biển Nam (Thái Bình Dương) có rất nhiều loại hình cấu trúc từ phân tích tính triết để đến tổng hợp tính cao độ với nhiều biến thể trung gian. Việc so sánh đồng đại về mặt cấu trúc của các ngôn ngữ này ngày càng cần thiết và hữu ích cho những mục đích dụng pháp khi mối liên kết giữa các quốc gia và dân tộc trong khu vực ngày càng phát triển. Nhờ đó những hậu quả của thời kỳ phân hóa thuộc địa trong khu vực này ngày càng ít được cảm nhận.

0.2. Đã có nhiều công trình nghiên cứu to lớn và rất thành công trong việc so sánh các ngôn ngữ trong khu vực, đặc biệt là so sánh lịch sử. Tuy nhiên, vẫn cần tìm thêm nhiều hướng tiếp cận loại hình học về mặt ngữ dụng hơn để xử lý tư liệu ngôn ngữ phong phú mới có được.

0.3. Trong những công trình so sánh cấu trúc trước đây các nhà ngôn ngữ đa số tập trung vào ngữ âm và âm vị học, đương nhiên chủ yếu là vào những vấn đề như những đặc tính của thanh điệu và âm vực, tiền thanh hầu hóa, quá trình trước và sau hiện tượng hật hơi, và vào những đặc trưng khác của các ngôn ngữ ở Đông dương. Còn đối với những ngôn ngữ Nam Đảo (AN) vốn thường không có những hiện tượng ngữ âm phức tạp loại này, việc nghiên cứu thường tập trung vào những tương ứng âm vị học giữa các ngôn ngữ, vào âm tố và tất nhiên là vào những vấn đề của âm mũi như tiền mũi hoá, mũi hoá phụ âm ở biên giới hình vị – một đặc trưng quan trọng. Những đặc điểm về phát âm cũng thường được mô tả trong những sách hướng dẫn và sách ngữ pháp tương ứng, trong đó một số đã xuất hiện giai đoạn đầu của việc nghiên cứu bằng khí cụ.

0.4. Đi trước và thúc đẩy cho những nghiên cứu của tôi về so sánh các ngôn ngữ Đông Nam Á tóm tắt trong bài này về nhiều mặt là dự án chung nhằm so sánh loại hình học những ngôn ngữ ở Đông Á và Đông Nam Á đã được tiến hành từ vài thập kỷ nay (bắt đầu từ 1960) do các học giả của khoa Ngôn ngữ Viện Nghiên cứu Đông Phương, Viện Hàn Lâm Khoa học Nga, Mát-xcơ-va.

Công trình này bắt đầu với việc xuất bản hàng loạt tuyển tập các bài ngắn mô tả những ngôn ngữ khác nhau ở châu Á và châu Phi (nhiều ngôn ngữ trong số đó được mô tả lần đầu tiên); một vài hội nghị được tiến hành đặt trọng tâm chú ý vào lịch sử, những phương pháp, và phương pháp luận trong việc nghiên cứu loại hình học ngôn ngữ; một số sách tập trung các bài viết được xuất bản với những chủ đề cụ thể theo hướng loại hình học (hình vị, từ pháp học, đại từ, hiện tượng láy, từ ghép, cú pháp, trật

tự từ) đồng thời với hàng loạt những hội nghị và ấn bản về loại hình học đại cương ở Leningrad/St. Petersburg (những tuyển tập này phần lớn được giới thiệu trong phần Phụ trang của Tài liệu tham khảo ở cuối bài viết này và trong [Alieva 1998]). Nghiên cứu các ngôn ngữ Đông Nam Á là một ngành mới trong Ngôn ngữ học Nga/Liên Xô, và đã được đặc biệt lưu ý.

1. BÌNH DIỆN HÌNH VỊ

1.0. *Bất cứ mô tả nào về cấu trúc ở bình diện từ cũng tất yếu phải disau những nhận xét về hình vị.* Trong hàng loạt những vấn đề của cấu trúc hình vị, quan trọng là sự khác nhau của hai loại hình chính: một của các ngôn ngữ đơn tiết tính ở bán đảo Đông dương và một của các ngôn ngữ đảo song tiết tính.

1.1. Tiếng Việt-Mường thể hiện tính đơn tiết triệt để nhất. Các ngôn ngữ Tai có hai đặc trưng tương liên: (1) sự vượt trội của các mô hình hai-, ba-, bốn- âm vị trong một hình vị đơn tiết với nhiều hạn định về vị trí báo trước sự tồn tại một số không nhiều những đơn vị ngôn ngữ phân đoạn tính khả hữu trong ngôn ngữ đó; (2) bù vào đó là những phương tiện siêu đoạn tính có chức năng khu biệt giúp thể hiện một số lượng rất lớn những khái niệm ngữ nghĩa. Âm vực và những đường nét thanh điệu là những phương tiện siêu đoạn tính có chức năng âm vị học.

1.2. Mô hình hình vị song tiết với một số hạn định vị trí là loại hình chung chủ yếu cho những hình vị từ vựng và hình vị đại từ thực trong đa số những ngôn ngữ Nam Đảo. Hình vị từ vựng đơn và tam tiết cũng tồn tại với số lượng tương đối khác nhau. Những hình vị thứ yếu, hoặc là tự do (tiểu từ và giới từ, đại từ ràng buộc), hoặc là hạn chế (phụ tố, yếu tố láy) thường là đơn tiết. Trong các ngôn ngữ Nam Đảo số lượng âm vị không nhiều, đặc biệt là ít nguyên âm, cùng với những hạn định vị trí xác định đã tạo ra nhiều cấu trúc hình vị đặc trưng trong các ngôn ngữ đó. Trong một số các thứ tiếng vừa nêu, trọng âm chỉ là hiện tượng ngữ âm, còn trong một số ít tiếng khác, trọng âm là hiện tượng âm vị phân biệt được ý nghĩa từ vựng và ngữ pháp.

1.3. Một số những ngôn ngữ Nam Đảo ở rìa phía Bắc, trên các hòn đảo gần vùng bán đảo – Moklen, Mokhen, Urak Lawoi, cũng như Aceh ở Bắc Sumatra và cùng cội nguồn với chúng là nhóm tiếng Chàm ở Việt Nam và Campuchia hình thành một tiểu loại riêng biệt. Các thứ tiếng này ít nhiều đã tiến hóa từ mô hình hình vị song tiết thành đơn tiết; theo hướng kết hợp với sự dịch chuyển trong âm ngữ âm học từ âm tiết kế cuối sang âm tiết cuối dẫn đến việc âm tiết kế cuối dần dần biến mất. Hiện tượng này tương liên một cách có hệ thống với sự tiến hóa của những đặc trưng quan trọng khác. Vì thế có thể nói đến một tiểu loại hình học đặc biệt tồn tại trong họ ngôn ngữ Nam Đảo thường được gọi là tiểu loại “lục địa”. Tôi cũng cần nói ngay là tiếng Chàm đương đại không nằm trong tiểu loại này vì nó đã mất hết những đặc trưng chính của ngôn ngữ Nam Đảo và phát triển thành một hệ thống phân tích tính hoàn toàn thực sự đã thuộc vào loại hình các ngôn ngữ Đông dương. Về bình diện hình vị có thể kết luận sự đối lập chủ yếu giữa các ngôn ngữ đảo và bán đảo là do các cấu trúc hình vị song tiết và đơn tiết trong các ngôn ngữ đó.

2. VỀ CÁC PHƯƠNG PHÁP SO SÁNH

2.1. Khi quan tâm đến các ngôn ngữ ở khu vực rộng lớn này, nhà ngôn ngữ không thể so sánh đồng thời tất cả các ngôn ngữ đảo với tất cả các ngôn ngữ bán đảo. Trước đó chúng ta cần phải khái quát hóa những đặc điểm cấu trúc điển hình; nghĩa là cần hình thành những khái niệm loại hình cụ thể, mỗi loại là một hệ thống những đặc điểm quan yếu về mặt loại hình, và chính xác là phải so sánh những loại hình này với nhau. Tóm tắt những ý kiến có được từ trước đến nay, tôi thấy có đủ chứng cứ để nói về ba loại hình chính: nhóm tiếng Mã lai (MT), nhóm tiếng Philippine (FT), và nhóm tiếng Đa đảo (OT). Tôi đã đưa ra các luận cứ và tổng kết những đặc điểm của các loại hình này trong [Alicva 1998: 170-206].

Tôi không cho rằng ba loại hình vừa nêu có chứa tất cả những khác biệt về hệ thống của toàn bộ hàng ngàn những ngôn ngữ Nam Đảo. Có thể vẫn còn vài loại và chắc chắn là nhiều tiểu loại nữa cần được định hình dù có tính đến những dữ liệu phả hệ hay không.

Những đặc điểm của loại hình nhóm tiếng Đông dương (IT) trình bày dưới dạng bảng trong [Alicva & Bui Kh.The 1999: 160-163] cũng đã được đề cập đến trong những nghiên cứu khác.

Những đặc điểm của một loại hình đôi khi được trình bày như những khái niệm ngôn ngữ trừu tượng; nhưng đôi khi chúng lại được minh họa một cách hiển nhiên bằng những sự kiện ngôn ngữ cụ thể. Trong trường hợp này tôi sẽ dùng dữ liệu từ những thứ tiếng tiêu biểu cho một loại hình nhất định, ví dụ như dùng tiếng Mã lai/Indonesia đại diện cho loại hình Mã lai, Tagalog cho loại hình Philippine, Maori cho loại hình Đa đảo, mặc dù sẽ không loại trừ những thứ tiếng khác. Đối với loại hình Đông dương tôi sẽ cố đưa ví dụ từ một vài thứ tiếng thuộc những họ ngôn ngữ khác nhau: Việt và Khmer đại diện cho nhóm tiếng Nam Á, Thái (chuẩn) cho nhóm Tai (Tai), nhất là tiếng Chàm là thứ tiếng tôi đã nghiên cứu bằng cách tự thu thập tài liệu thực địa và công bố kết quả nghiên cứu trong cuốn sách [Alicva & Bui Kh.The 1999]. Các thứ tiếng của nhóm Miến điện ở Đông dương có nhiều thuộc tính riêng nên tôi đã không xếp chúng vào nhóm tiếng Đông dương.

2.2. Việc nghiên cứu các ngôn ngữ ở khu vực Đông dương hiện nay đang phát triển nhanh chóng theo nhiều hướng khác nhau và được nhiều đại diện của những trường phái ngôn ngữ khác nhau tham gia. Hiển nhiên một nhà loại hình học có nhiều phương pháp và thế giới quan khác nhau để lựa chọn. (Trong đó có nhiều phương pháp và thế giới quan thiếu những cách tiếp cận có tính hệ thống.)

“Loại hình” đối với chúng tôi là loại hình của những hệ thống ngôn ngữ. Trong một loại hình những hình diện từ pháp – hình vị và từ – tương liên đều đặn với những cấu trúc cú pháp.

Có thể đưa ra ví dụ cho sự tương liên đều đặn của những hình diện vừa nêu. Trong ngôn ngữ học, trước hết là trong ngành nghiên cứu các ngôn ngữ nhóm Tuyết của Nga, đã hình thành qui luật tần số chỉ ra rằng trong một hệ thống ngôn ngữ, vị trí

vượt trội của các phụ tố của từ và vị trí vượt trội của các từ phụ thuộc của ngữ có quan hệ tương thuộc. Theo N. Baskakov, sau đó là N. Gadjieva và B. Serebrennikov (xem Tài liệu tham khảo), có thể đưa ra qui luật tần số về sự tương liên trực tiếp giữa những bình diện từ pháp và cú pháp dựa trên sự trừu tượng về mặt ngữ nghĩa lô gích của những đơn vị tương ứng trong cả hai bình diện. Tôi đã nghiên cứu vấn đề này vượt qua biên giới của nhóm tiếng Altai, và đưa ra qui luật tần số, chứ không phải một phỏng niệm, về sự tương liên giữa các cấp độ ngôn ngữ như sau:

1. Hậu tố và chỉ tố ngữ pháp hậu giới từ tương liên với vị trí bên trái của các từ phụ thuộc trong ngữ đoạn (tính ngữ so với danh từ; danh từ diễn tố so với động từ); động từ vị ngữ đứng ở mệnh đề cuối.

2. Tiền tố và chỉ tố ngữ pháp tiền giới từ tương liên với tính ngữ đặt sau, bên phải so với danh từ; danh từ diễn tố so với động từ; động từ đứng ở mệnh đề đầu.

Luận chứng này có vẻ quá hệ thống và lí tưởng, nhưng tính hiện thực của nó tồn tại trong nhiều ngôn ngữ. Công thức 1 ứng với các thứ tiếng Altai và phần nào với Hán-Tạng, còn công thức 2 ứng với nhiều thứ tiếng Nam Đảo, trước hết là tiếng Mã Lai, điều đã thúc đẩy định hướng nghiên cứu của tôi. Trong lúc đó, trật tự từ tương đối tự do trong ngữ đoạn tồn tại trong những thứ tiếng có cả phụ tố bên phải và bên trái, ví dụ như tiếng Nga (biên hình) và Tagalog (chấp dính) chính là phản biện của kết luận trên.

3. BÌNH DIỆN TỪ

3.0. Những đơn vị thường được gọi là từ có thể được xem xét ở góc độ cấu trúc hình vị cùng với những thuộc tính chức năng và ngữ nghĩa.

3.1. Cấu trúc từ

Trên quan điểm cấu trúc từ, có sự khác nhau giữa các ngôn ngữ phân tích tính nhóm Đa đảo, Đông dương với các ngôn ngữ ít nhiều tổng hợp tính nhóm Philippine và Mã Lai. Hai nhóm sau này, đặc biệt là nhóm Philippine, rất phong phú các mô hình chấp dính bao gồm tiền tố, hậu tố, trung tố, liên tố và phụ tố kết hợp. Các thứ tiếng phân tích tính thường không có những mô hình như thế.

3.1.1. Từ đơn hình vị

Từ đơn, dù là từ có một hình vị trong các thứ tiếng Đông dương hình vị - đơn tiết, hay là từ song tiết trong các thứ tiếng Nam Đảo hay Khmer, đều có mặt trong mọi ngôn ngữ tuy tỉ lệ rất khác nhau.

Các ngôn ngữ Đa đảo, cũng như các ngôn ngữ Đông dương, có cấu trúc phân tích những tính chất phân tích của hai loại hình này cơ bản khác nhau. Các ngôn ngữ Đa đảo thường không có phụ tố có khả năng sản sinh, nhưng những hình vị cùng gốc với những phụ tố. Nam Đảo được dùng như những chỉ tố ngữ pháp tự do dưới dạng tiểu từ đứng bên trái hoặc bên phải. Ngược lại các thứ tiếng Đông dương không có hoặc có rất ít những tiểu từ làm chỉ tố ngữ pháp, và nhiều từ vị khác khau đã được

dùng làm chức năng này. Ví dụ tôi đã dùng phương pháp định lượng của Greenberg để phân tích các văn bản tiếng Maori (OT) và tiếng Chàm (IT) cho thấy nhiều kết quả thú vị: tỉ lệ giữa hình vị và từ trong tiếng Maori là 1.03, còn đối với tiếng Chàm là 1.02; tỉ lệ giữa tiểu từ và từ trong tiếng Maori là 0.44, đối với tiếng Chàm là 0.14. [Alieva, 1992]

3.1.2 Phép cấu tạo từ bằng phụ tố

Trên quan điểm chức năng, những mô hình phụ tố đôi khi có chức năng phái sinh, đôi khi có chức năng ngữ pháp và đó là điều bình thường. Một đặc điểm của sự chấp dính trong các thứ tiếng AN là sự trung hoà hoá, tức là một mô hình có cả hai chức năng. Ví dụ:

/Mā lai/ paku ‘cây định’ (danh từ) > memaku ‘đóng định’ TRANS. ACT, dipaku ‘bị đóng định’ TRANS. PASS.

Những thuộc tính của hình vị/ từ căn có nghĩa từ vựng-sở thị thuần túy (không có bản chất đại từ, số từ hay tiểu từ) giữ vai trò quan trọng trong quá trình cấu tạo từ và có khi có liên quan đến hiện tượng phân loại danh từ hay động từ. Trong các ngôn ngữ Philippine, ví dụ như Tagalog, có vẻ như không có những phân loại như thế và đa số những hình vị trọn vẹn thường được coi là danh từ, nhưng trong các thứ tiếng Mā lai, dựa vào sự phân bố, ta có thể nói ít nhất là có sự phân loại động từ-danh từ và động từ-vị ngữ. Theo tôi, sự kiện này chứng tỏ có sở hữu tính chi phối bình diện hình vị và từ [Alieva 1998; 1998:222-279, bằng tiếng Anh, 321-324]

Không chỉ có từ căn mà nhiều từ có phụ tố cũng kết hợp ý nghĩa và chức năng danh tính và động tính gây khó khăn không ít cho những tác giả mô tả các ngôn ngữ Nam Đảo.

Trong các ngôn ngữ Nam Đảo có nhiều loại phụ tố: tiền tố, hậu tố, trung tố, liên tố (sự kết hợp tiền tố và hậu tố tạo thành một nghĩa duy nhất). Phong phú nhất thường là phép cấu tạo động từ bằng phụ tố trong khi không tìm thấy những hệ thống danh cách. Dựa vào khái niệm loại hình ngôn ngữ của A. Capell, các ngôn ngữ Nam Đảo phải được coi là thuộc loại ‘sự tình làm trung tâm’ [Capell 1979; Alieva 1998: 107-128].

Các hệ thống phụ tố của nhóm tiếng Philippine và nhóm Mā lai khác nhau chủ yếu về tập hợp những phụ tố động từ và những phạm trù động tính được diễn đạt bởi những phụ tố động từ này. Nhóm tiếng Mā lai có các phụ tố có tính chuyển tác, chủ yếu là hậu tố, có khả năng phân biệt nghĩa ở các cách gây khiến, công cụ, định vị và thụ hưởng cách. Cùng với hình vị căn tố, các phụ tố này tạo thành động từ-gốc. Động từ-gốc ngoại động, có phụ tố hay tương đương hình vị căn tố, lại kết hợp với tiền tố chỉ thái để tạo ra những hình thức thái chủ động hay bị động đối xứng. Ví dụ:

/Mā lai/ luka ‘vết thương’; -luka, -lukakan, -lukai ‘gây thương tích’ (động từ-gốc); meluka, melukakan, melukai (ACT); diluka, terluka, dilukakan, terlukakan; dilukai (PASS). Từ đó cho thấy việc cấu tạo thái là một quá trình kép.

Tiền tố di- chỉ hành động của tác nhân không phải là ngôi thứ nhất hay ngôi thứ hai. Cùng với di-, hệ đối vị bị động bao gồm 1 dạng thức với tiền tố zero tương đương với động từ-gốc dùng với tác nhân ở ngôi thứ nhất hay ngôi thứ hai; nó cũng được dùng để diễn tả nét nghĩa sai khiến. Vị trí zero có thể được thay bằng nhiều hình thức thể hiện nhân vật khác nhau: dilukai 0 lukai>kulukai - kamu lukai – anak lukai> vết thương do tôi, do bạn/anh/chị, do đứa bé (tôi hay bạn), do người anh, do chồng (tôi hay bạn) gây nên. Trong những trường hợp sau ngôi thứ nhất hay ngôi thứ hai được phân biệt qua văn cảnh. Trong vài tiểu nhóm Mã lai, ví dụ như ở Sulawesi, các yếu tố tiền khinh âm (proclitics) và hậu khinh âm (enclitics) đại từ tính, trong tương quan với yếu tố mang trọng âm, tạo nên một tập hợp rất phong phú.

Trong tiếng Mã lai, thể (aspect) và thức (mode) đôi khi được thể hiện bằng phụ tố, nhưng thường những phạm trù giao tiếp và sở chỉ được thể hiện bằng những hình thức thể hiện phân tích tính. Thể là trong tiếng Mã lai (MT) phép cấu tạo động từ bằng phụ tố có hai đặc điểm:

- (A) hệ đối vị đối xứng chủ động-bị động, và
- (B) tiền tố zero có nghĩa của động từ

Trong nhóm tiếng Philippine, tập hợp hình vị về cơ bản rất khác và có thể nói là rất độc đáo về mặt loại hình. Trong lãnh vực động từ không có những thủ pháp đặc biệt nào để thể hiện tính chuyển tác và thái, những hình thức cấu tạo động từ trung hoà đặc biệt bằng tiền tố, hậu tố, trung tố và hình thức lấy âm thể hiện một cách khác nhau mối quan hệ tiêu điểm của chủ ngữ/chủ đề với tư cách là tác thể hay với tư cách là một trong những diễn tố khách thể: (vai) đích, công cụ, định vị, người hưởng lợi, người tham gia, tác nhân là nguyên nhân; từ đó thể hiện được những ý nghĩa thì (tense), thể (aspect), thức (mode). Các vai diễn tố do tiểu từ danh tính và đại từ thể hiện. Không có yếu tố tiền khinh âm làm đại từ như kiểu tiếng Mã lai. Trong tiếng Tagalog các dạng động từ thường có những hình thức phái sinh danh từ tính tương ứng. Tổng số mô hình hình vị vì thế thường vượt hơn 200. Tôi sẽ chỉ đưa ra vài ví dụ cụ thể:

/Tagalog/ căn tố: sulat ‘chữ; viết’; thức vô định (infinitive): sumulat ‘viết’; tiêu điểm tác cách bất định: sumulat PAST, sumusulat PRES, susulat FUT; tiêu điểm đích: sulatin INF, sinulat PAST, sinusulat PRES, susulatin FUT; tiêu điểm vị trí/người hưởng lợi: sulatan INF, sinulatan PAST, sinusulatan PRES, susulatan FUT; tiêu điểm công cụ: insulat INF, isinulat PAST, isinusulat PRES, isusulat FUT.

Trong tiếng Mã lai và Philippine, những tiền tố động từ đặc biệt thể hiện bằng những hình vị khác nhau như ber-, bar-, mar-, mag- có thể tự do biến đổi nhiều danh từ thành động từ với ý nghĩa rất phức tạp “có/sở hữu khách thể/đối tượng được gọi tên bằng danh từ tương ứng” với những biến thể như “sử dụng, sản xuất, có liên quan với”. Ví dụ:

/Tagalog/ magkapatid ‘có anh em’ (kapatid ‘anh/em’); magbihis ‘mặc quần áo’ (bihis ‘quần áo’)

/Mã lai/ bertempat ‘có chỗ, toạ lạc’ (<tempat ‘nơi chốn’),

beristeri ‘có vợ’ (<isteri ‘vợ’), berairmata “nhỏ lệ, khóc” (air mata ‘mắt đầy nước > nước mắt’). Danh từ trong trường hợp này vẫn có thể có tính ngữ:

/Mã lai/ beristeri empat ‘có bốn vợ’, berpelajaran tinggi ‘có học thức cao’ (pelajaran ‘việc học’, tinggi ‘cao’)

Hiện tượng này có thể coi như một cách hiện thực hoá sở hữu tính vượt trội về mặt hình thái học trong ngôn ngữ Nam Đảo.

3.1.3. Từ ghép

Trong những ngôn ngữ đang xét việc cấu tạo từ ghép và từ kết có những đặc điểm rất đáng chú ý và giữ vai trò quan trọng trong việc tạo ra đơn vị từ vựng mới, kể cả thuật ngữ. Vai trò ấy càng quan trọng khi trong một ngôn ngữ nào đó có ít mô hình từ láy và mô hình từ được cấu tạo bằng phụ tố.

Cũng có những từ ghép thuần tuý tạo ra từ những mô hình cấu trúc đặc biệt như vẫn thường thấy trong các ngôn ngữ biến hình châu Âu. Số lượng những từ này đôi khi cũng khá nhiều, nhưng thường chúng không được tạo ra trong thứ tiếng đang xét mà do vay mượn, thường là từ tiếng Trung Quốc, Pali hay Sanskrit, và được dùng thường xuyên hơn trong văn viết.

Tương tự như từ ghép, loại đơn vị từ vựng nổi trội và đặc biệt nhất thường có hai thành tố, và hai thành tố này vẫn giữ nghĩa gốc của chúng tạo thành những cụm từ / ngữ phức hợp. Những từ vựng loại này đồng nhất về mặt cấu trúc với những cụm từ / ngữ có cấu trúc tự do.

Một số lớn từ ghép có nghĩa đã bị biến đổi toàn phần hoặc cục bộ thành thành ngữ; chúng được coi là những đơn vị từ vựng có cấu trúc phức tạp, có tính ổn định, được tái hiện trọn vẹn và trở thành mục từ trong tự điển.

Trong lúc đó có những kết hợp có cấu trúc tương tự với nghĩa toàn thể và nghĩa từ vựng bộ phận rõ ràng (transparent) gây khó khăn cho nghiên cứu. Về mặt nguyên tắc, đây là hiện tượng bình thường phổ biến: tất cả các phạm trù ngôn ngữ đều có những vùng chứa những đơn vị trung gian, lưỡng trị. Tuy nhiên vấn đề này rất quan trọng vì từ vị mới trong nhiều lĩnh vực khác nhau được tạo ra theo cách này. Tương ứng với cấu trúc chính của từ đơn hình vị thông thường, trong các thứ tiếng Đông dương là đơn âm tiết, còn trong các thứ tiếng vùng đảo là song tiết, những ngữ phức hợp trong các thứ tiếng vừa nêu cơ bản khác nhau.

Trong các ngôn ngữ Đông dương, kiểu kết hợp chính là tổ hợp song tiết của những từ vị đơn tiết. Giữa hai thành tố có thể có mọi kiểu quan hệ cú pháp: chủ vị, phụ thuộc, có tính chất hệ từ (copulative). Bất chấp cấu trúc đơn tiết, những thành tố này không mất đi tính chất ngữ âm của chúng và được phát âm như những từ bình thường. Trong các ngôn ngữ Đông dương có kiểu mô hình đặc biệt gồm ba thành tố

(và tất nhiên là gồm ba âm tiết); một số có cấu trúc S-V-O nhưng không làm thành mệnh đề, và một số khác có cấu trúc chủ-vị S-V với chức năng tính ngữ. Ví dụ:

/Chàm/ *mnujh naw man* ‘thợ săn’ (người đi săn), *rang nga? hmu* ‘người trồng lúa, nông dân’ (người làm đồng).

Đối lập với các ngôn ngữ Đông dương với nhiều mô hình kết hợp từ là hệ thống các thứ tiếng Philippine với nhiều khả năng cấu tạo từ bằng phụ tố; mô hình kết hợp từ chỉ là thủ pháp thứ yếu (peripheral device) như Shkarban đã mô tả trong tiếng Tagalog [Ad Omel'janovich chủ biên 1985: 130-141].

Trong các ngôn ngữ Mã lai và Đa đảo có rất nhiều tổ hợp từ, phần lớn là những tổ hợp từ song tiết và đa tiết, như thế về mặt cấu trúc rất khác với các tổ hợp từ trong các thứ tiếng Đông dương. Ví dụ:

/Mã lai/ *ayun mengisar* ‘(trò chơi) ngựa quay’, *sekolah atas* ‘trung học’, *ilmu kedokteran* ‘y học’ (khoa học+nghề bác sĩ).

Trong tiếng Mã lai tổ hợp từ có thể có các phụ tố như ber- hay từ phụ thuộc đại từ tính, nhưng thường những thành phần này không phải là từ cẩn năng động. Ví dụ: *ber.sekolah atas* ‘học trung học’, *ilmu ke.dokter.an.mu itu* ‘ngành y của bạn’.

Bên cạnh những khác nhau về cấu trúc, các tổ hợp từ trong các tiếng Đông dương, Mã lai, Đa đảo cũng có nhiều nét tương đồng quan trọng. Nét chính là tính tương cận của một tổ hợp từ, với tư cách một đơn vị từ vựng, với một ngữ thông thường nếu xét ở bình diện cấu trúc cùng cấu trúc và mối quan hệ ngữ nghĩa bên trong. Chỉ có mối quan hệ chủ-vị trong nhóm tiếng Mã lai là không bình thường. (Tôi không có những dữ liệu tương ứng trong các tiếng Đa đảo).

Tuy nhiên, khi xem xét các tổ hợp từ cấu tạo theo qui tắc cú pháp, có nghĩa từ vựng rõ ràng chứ không phải nghĩa thành ngữ, điều gì cho phép chúng ta định nghĩa các tổ hợp đó là đơn vị từ vựng tương đương với từ ghép? Tôi nghĩ vấn đề ở đây chính là tính ổn định về cấu trúc của các tổ hợp đó vì chúng không kết hợp một cách bất kỳ mà *được tái hiện trọn vẹn*: các thành tố trong tổ hợp không thể thay được bằng từ đồng nghĩa của chúng hay lược bỏ đi; trong khi đó các cụm từ /ngữ đoạn cú pháp thông thường lại có các phép biến đổi trên. Điều này là đặc biệt quan trọng đối với những thuật ngữ thường xuyên được tạo ra theo cách này.

3.1.4. Phương thức láy

Mục đích của phần này là so sánh những mô hình cấu trúc có dạng láy từ hay láy hình vị dựa trên các dữ liệu trong các ngôn ngữ đảo và các ngôn ngữ lục địa ở Đông Nam Á. Phương thức láy đã ăn sâu vào cấu trúc ngôn ngữ và trở thành đặc điểm quan trọng của các ngôn ngữ khu vực này khi muốn cấu tạo từ phái sinh, tạo ra dạng thức ngữ pháp của từ, để chuyển loại từ nhằm thay đổi khả năng phân phối và kết hợp của từ, để xây dựng những kết cấu cú pháp. Đó là chưa kể đến những khía cạnh tinh tế hơn của từ láy như thể hiện phong cách, nhịp điệu lời nói và diễn đạt tình cảm.

Nhiều từ song tiết thuần túy là từ láy.

Cần đặc biệt chú ý đến sự khác nhau giữa những kết cấu và mô hình dạng láy của từ và hình vị. Vì điều kiện không cho phép, tôi sẽ không đề cập đến chức năng và ngữ nghĩa ở đây.

Để mô tả các mô hình láy tôi dùng các thuật ngữ và ký hiệu sau đây:

Phương thức láy để cập đến cách thức tạo ra các đơn vị ngôn ngữ cũng như chính quá trình tạo ra các đơn vị ngôn ngữ đó.

Từ láy là một đơn vị từ ; trong quan hệ với từng đơn vị từ riêng lẻ nó có thể là một từ vị mới hoặc có vài thuộc tính ngữ pháp mới và là một dạng ngữ pháp so với đơn vị từ riêng lẻ. Từ láy gồm hai phần: R(duplicant) là yếu tố gốc, r (duplicator) là yếu tố láy được tạo ra qua quá trình láy âm trên cơ sở yếu tố gốc R và được kết nối với R. Từ láy có dạng “rR” hoặc “Rr”. (Chú thích 1)

Giữa R và r có những quan hệ tương liên khác nhau đưa đến những kiểu từ láy khác nhau: (1) từ láy hoàn toàn giống nhau (R và r giống nhau hoàn toàn); (2) từ láy hoàn toàn khác nhau (R và r khác nhau hoàn toàn); (3) từ láy bộ phận giống nhau; (4) từ láy bộ phận khác nhau. Khi R là một tổ hợp gồm hai đơn vị, song tiết hoặc đơn tiết, hoặc bản thân R cũng là từ láy thì quá trình láy kép/lần hai trở nên phức tạp hơn rất nhiều, với nhiều biến thể, đặc biệt là trong các ngôn ngữ Đông dương. Những biến thể láy cơ bản trong nhóm tiếng Philippine và Mã lai lại có thể kết hợp với phụ tố tạo ra những mô hình láy phức hợp.

Hệ thống thuật ngữ và kí hiệu này giúp so sánh được dữ liệu trong các ngôn ngữ cần nghiên cứu và cho phép phân loại sâu hơn nữa. (Chú thích 2)

Việc so sánh mô hình láy của các ngôn ngữ khu vực Đông Nam Á cho thấy

(A) vài kết cấu cụ thể trong một ngôn ngữ hoặc trong một nhóm ngôn ngữ được sử dụng vượt trội hơn trong (nhóm) ngôn ngữ khác,

(B) đối với các ngôn ngữ Đông dương, đáng đặc biệt lưu ý là sự khác nhau về tính toàn vẹn của những hình vị gốc trong cấu trúc từ láy.

A. Trong các ngôn ngữ Nam Đảo cũng có những mô hình láy hoàn toàn giống / khác nhau [(1), (2)] hay bộ phận giống / khác nhau [(3), (4)]. Trong dạng láy hoàn toàn, yếu tố gốc R có thể là a) 1 hình vị gốc song tiết, b) 1 từ, c) 1 từ phái sinh có phụ tố hoặc là d) 1 từ ghép. Trong dạng láy bộ phận, yếu tố láy r có thể là: a) 1 âm tiết đầu của hình vị gốc, b) 2 âm tiết đầu, c) phần cuối bên phải của hình vị gốc.

Biến thể ngữ âm của nguyên âm và phụ âm đơn xuất hiện trong vài trường hợp, phụ âm thường thay đổi ở biên giới của r và R. Ví dụ:

/Mã lai/ pipi-pipi < pipi ‘(gò) má’; /Tagalog/ *darating* (da-dating) < *dating* ‘đến’; /Bugis/ *woromporong* < *worong* ‘gói, túi’.

Trong các ngôn ngữ Đông dương thực ra không có thủ pháp láy bộ phận kiểu các tiếng Nam Đảo. Chiếm ưu thế ở đây là những mô hình láy hoàn toàn khác nhau, trong đó có sự luân phiên của những thành tố đầu, cuối /vần, và đáng chú ý là hiện tượng đằng kết nguyên âm và phụ âm. Ví dụ:

/Việt/ *rừng rực* < *rực* ‘sáng’; *cây cối* < *cây*; /Pakoh/ *tob kob* < *kob* ‘gầy’; *ngong kingong* ‘tiếng rống của voi’. Những mô hình láy bộ phận và láy lần hai (secondary) của ba-, bốn- thành tố rất phổ biến.

Vài ngôn ngữ Môn-Khmer có một số luật luân phiên ngữ âm, dù không phải trong mọi trường hợp; nhưng trong các ngôn ngữ Việt-Mường tình hình lại rất khác. Phương thức láy trong các ngôn ngữ Tai có những mô hình riêng, khả năng biến đổi của các thành tố đơn tiết không phải là đặc điểm nổi bật.

B. Vấn đề tính chỉnh thể/toàn vẹn của những hình vị gốc trong từ láy có liên quan đến cấu trúc nội tại của từ láy. Trong một số ngôn ngữ hình vị gốc ban đầu giữ nguyên dạng hoặc chỉ thay đổi chút ít so với yếu tố láy (điều này là quan yếu đối với các tiếng Mã lai); còn trong một số ngôn ngữ khác, yếu tố láy có thể rất khác với hình vị gốc.

Ngược lại trong các tiếng Việt-Mường và Môn-Khmer sự luân phiên và biến đổi hình thức hình vị rõ ràng là vượt trội; từ đơn tiết ban đầu qua quá trình láy âm thường bị thay đổi về mặt phát âm nhưng trường độ không giảm mà đôi khi còn gia tăng (xem các ví dụ trong tiếng Việt và Pakoh đã nêu). Vài cặp từ láy trong tiếng Việt chỉ có chung một nét siêu đoạn tính, tức là cùng thanh điệu. Trái lại trong tiếng Tai từ láy, cũng như những tổ hợp hình vị khác, cho thấy tính bất biến của hình vị đơn tiết.

3.1.5. Tính không ổn định về cấu trúc của hình vị, khả năng rút gọn được, khả năng mất đi một phần, khả năng luân phiên trong phát âm có thể dẫn đến vài vấn đề.

Về mặt đồng đại, có thể đặt vấn đề về cương vị của hình vị vì theo L. Bloomfield, đó là đơn vị cơ bản của bình diện hình thái có tính bất khả phân/không chia cắt được, và điều đó rất quan trọng trong phân tích cấu trúc ngôn ngữ. Vấn đề này có thể được giải quyết rất khác nhau. Vài tác giả đề nghị một bình diện mới, phi hình vị và phi từ, nhưng lại bao gồm những đơn vị đặc biệt như từ láy, hoặc nói rộng hơn là tiểu hình tố. Đó là đề nghị của Yu. Gorgoniev và Yu. Sirk [Ad Alieva 1980].

Theo ý tôi có một giải pháp khác không làm thay đổi mấy cấu trúc các bình diện. Chỉ cần xác định và thống kê những biến thể hình vị và nếu có thể là những công thức biến đổi của chúng ở bình diện hình vị/từ. Cách giải quyết như thế tương hợp với một hiện tượng phổ biến hơn trong nhiều ngôn ngữ khác là sự biến đổi của những dạng thức hình vị. (Tôi đã làm cho vấn đề này bớt đi vẻ phức tạp trong một bài viết về sự phân loại hình vị [Alieva 1985]).

3.2. Sự phân loại ngữ nghĩa và chức năng của từ.

Liên quan đến vấn đề này cần phải động chạm đến một số những thế đối lập: thực từ – tiểu từ, từ sở thị – từ đại từ tính, từ phủ định, các cách phân biệt từ loại.

3.2.1. Trong các loại hình ngôn ngữ đang xét sự phân chia thông thường giữa thực từ và tiểu từ khác biệt đáng kể. Hư từ là những từ đã mất nghĩa sở thị và chỉ còn chức năng trợ giúp như một số các từ công cụ ngữ pháp, cú pháp và phi cú pháp, giới từ, quán từ, tiểu từ nhấn mạnh, thán từ.

Sự vượt trội của thực từ với vai trò ngữ pháp trong các tiếng Đông dương trái ngược với tình hình trong các tiếng Đa đảo vốn có rất nhiều tiểu từ thực – những tiểu từ không có chút nghĩa sở thị nào, ngay cả trong từ nguyên.

Trong tiếng Philippine có vài tập hệ tiểu từ giống kiểu mạo từ, một số ít giới từ, còn vai trò thực từ với chức năng ngữ pháp không đáng kể vì đã có quá nhiều phụ tố.

Các thứ tiếng Mã lai có tính trung gian về phương diện này với một ít giới từ có hữu và rất ít mạo từ; trong lúc đó, nhiều ý nghĩa ngữ pháp như những quan hệ cú pháp, quan hệ chuỗi, thể, thì, thức, ý nghĩa định hướng lại được diễn tả bằng thực từ (một số (thực từ) bị mất hoặc yếu nghĩa đi).

Một đặc điểm quan trọng của những tập hợp tiểu từ trong các ngôn ngữ Đông Nam Á là sự hiện diện của nhiều từ phủ định: một từ phủ định chung/tổng quát và một từ đặc biệt diễn tả “*chưa*” (“not yet”) đứng trước động từ và tính từ; một loại phủ định khác trước danh từ; một loại diễn tả mệnh lệnh/cầm đoán, chủ yếu đứng trước động từ; một loại khác thể hiện phủ định trong câu sở hữu và tồn tại. Ví dụ như Tagalog có động từ không biến ngôi là *wala* thay thế cho *may/mayroon* ‘có, tồn tại’ (cả hai đều không biến ngôi).

3.2.2. Sự phân chia tiếp theo về chức năng và ngữ nghĩa là giữa từ sở thị và từ đại từ tính. Các ngôn ngữ Nam đảo rất nổi tiếng về sự phong phú của những hệ đối vị đại từ. Những đại từ này có thể thay thế cho danh từ, tính từ, trạng từ và thậm chí cả động từ nữa. Đại từ nhân xưng có hệ đối vị các dạng sở hữu – đầy đủ và rút gọn (tiền tố và hậu tố khinh âm), và những tập hệ đại từ trực tiếp và gián tiếp. Tôi không thể không nhấn mạnh ở đây là đại từ sở hữu, bên cạnh những chức năng thông thường, còn giữ vai trò nhân trong mối quan hệ với động từ thụ động, đối tượng/dích trong mối quan hệ với động từ chủ động; thực hiện chức năng phái sinh, đặc biệt là thể từ hoá (substantivizing); diễn tả tính xác định; và vài chức năng khác. Thế đối lập ‘bao gồm / loại trừ’ ở ngôi thứ nhất số nhiều là một đặc điểm quan trọng khác.

Các đại từ trong nhóm tiếng Đa đảo có thêm vài phạm trù khác: số đôi, thế đối lập khả ly/bất khả ly, chuỗi nhấn mạnh, hướng lợi, chuỗi trạng từ [Krupa 1982: 68-77].

Về phương diện này các ngôn ngữ Đông dương khác hẳn vì có rất ít đại từ nhân xưng, ngay cả dạng sở hữu cũng không có. Danh từ chỉ ngôi, tuổi tác, giới tính, địa vị

xã hội được dùng rộng rãi thay cho đại từ. Trong các tiếng Mã lai cũng có hiện tượng này.

Đặc điểm phổ biến của đại từ chỉ xuất trong nhiều ngôn ngữ đảo và bán đảo là hệ đối vị của những đơn vị tương liên với thành viên trong một hành động ngôn từ: gần với người nói, gần với người nghe, cách xa cả hai. Sự phân biệt của đại từ chỉ xuất có khi giúp diễn tả những quan hệ cá nhân, không gian và cả thời gian.

3.2.3. Vấn đề phân loại từ sở thi thực gây ra rất nhiều tranh cãi, thể hiện qua nhiều án phẩm. Trước hết tôi chỉ muốn nhấn mạnh đến một đặc điểm quan trọng được coi là phổ biến trong tất cả các loại hình ngôn ngữ đang xét và là điểm khác biệt so với đại ngữ tộc Nostratic¹ bao gồm cả các nhóm ngôn ngữ Án Âu. Đó là thế đối lập ‘thể từ và vị từ’ (substantives vs predicatives)

Câu hỏi đầu tiên là thế đối lập này rõ ràng và sâu sắc đến mức nào. Câu trả lời chỉ có thể là không có.

Trong các ngôn ngữ phân tích tính ở Đông dương không có dấu hiệu hình thái giúp phân biệt động từ và danh từ, nhưng người ta thường dùng những dấu hiệu ngữ nghĩa, chức năng, phân bố, để mô tả từ loại trong các cách phân loại khác nhau.

Tuy các ngôn ngữ Philippine có nhiều cách cấu tạo từ bằng phụ tố trong các phạm trù và cấu trúc động từ, nhưng ở các thứ tiếng này có nhiều sự trùng hợp ngẫu nhiên trong cấu trúc động từ tính và danh từ tính. Đồng nghiệp của tôi, L. Shkarban, sau nhiều năm nghiên cứu vấn đề này trong tiếng Tagalog kết luận: “Tagalog có bình diện hình thái phát triển phức tạp, đáng chú ý nhất là tính không thể chia cắt các cấu trúc ngôn ngữ ra thành động tính và danh tính (trừ một ít ngoại lệ) [Shkarban 1995:20]

Các ngôn ngữ Mã lai tuy hình thái không phong phú bằng nhóm tiếng Philippine, nhưng cấu trúc hình thái danh từ và động từ rất khác biệt, đặc biệt là tiếng Mã lai, do chịu nhiều ảnh hưởng của châu Âu.

Trong các thứ tiếng Đa đảo phân tích tính, các tập hệ tiểu từ giữ vai trò quan trọng trong việc phân loại từ; ví dụ động từ và phân từ được đánh dấu vì có kết hợp với hậu tố bị động.

Còn các ngôn ngữ Nam đảo nói chung, theo tôi, nguyên nhân vắng mặt của thế đối lập danh từ tính/động từ tính rõ ràng là vì ảnh hưởng đặc biệt sâu sắc của đặc điểm ưu thế sở hữu tính. Một động từ vị ngữ bị động đóng vai tác nhân được diễn đạt bằng một danh từ như một sở hữu chủ, nghĩa là bằng đại từ sở hữu hay danh ngữ sở hữu. Sự kiện cơ bản này có nhiều hệ quả đối với toàn bộ hệ thống ngôn ngữ. Một số hệ quả đã được trình bày ở trên, trong đó bao gồm sự vắng mặt của thế đối lập danh từ tính/động từ tính rõ ràng.

¹ Nostratic là tên gọi một đại ngữ tộc theo một giả thuyết về sự phân loại ngôn ngữ. Đại ngữ tộc này bao gồm các ngôn ngữ Án-Âu, Phi-Á, Ural, Karvelian, Altai và Dravidien (Chú thích của Ban biên tập).

Còn một vấn đề nữa là tính từ được quy thuộc vào phần thể từ tính hay vị từ tính trong thế đối lập này? Trong truyền thống ngôn ngữ học châu Âu, tính từ được coi là thuộc nhóm danh tính, xếp sau/dưới danh từ. Chúng có cùng những phạm trù hình thái như danh từ: số, giống, cách, và cần động từ liên kết (link verb) để hoàn thành chức năng vị ngữ. Trong các ngôn ngữ vùng Đông Nam Á, tình hình có khác vì những từ chỉ tính chất rất gần với động từ – động từ tinh – về mặt chức năng và phân bố trong khi không có từ phái sinh diễn đạt thuộc tính phẩm chất, quan hệ. Vì thế, nếu trong các tiếng châu Âu thế đối lập như thế này: “danh từ + tính từ / động từ” thì trong các tiếng Đông Nam Á, thế đối lập như sau: “danh từ / động từ + tính từ”. Có không ít nhà ngôn ngữ đã đề nghị một lớp từ vị ngữ tính gồm những tiểu loại động từ và tính từ, ví dụ như [Morev 1991].

4. CÚ PHÁP. BÌNH DIỆN NGỮ ĐOẠN.

4.1. *Danh ngữ*

Như đã nói ở trên, trong các ngôn ngữ Đông dương, Mã lai, Đa đảo, vị trí chính của từ phụ thuộc định tính, dù là tính từ, danh từ, động từ hay đại từ, là ở bên phải của từ hạt nhân/trung tâm. Quan hệ sở hữu cũng được diễn đạt bằng trật tự như thế. Vị trí của định ngữ, số từ, loại từ và loại từ với số từ có nhiều biến đổi hơn, đặc biệt quan trọng là loại từ và loại từ với số từ trong các ngôn ngữ Đông dương. Từ ràng buộc đại từ tính trong các tiếng Mã lai và Đa đảo có thể đứng bên phải hoặc bên trái, tùy theo luật. Ngữ pháp thứ tiếng nào cũng mô tả những ngữ đoạn như thế, ví dụ như trong [Clark, M. & Amara P. 1985: 66].

Trong tất cả các ngôn ngữ này không có hình thức tổng hợp diễn đạt thuộc tính quan hệ; danh từ hay động từ đứng ở vị trí tính ngữ đối với một danh từ hạt nhân. Ví dụ:

/Mã lai/ *Atap genteng rumah baru kita* ‘cái mái lợp ngói của ngôi nhà mới của chúng tôi’ (mái ngói nhà mới chúng tôi INCL); /Tonga-Đa đảo/ *te whare o tooku matua* ‘nhà của cha tôi’ (ART nhà PART cha tôi)

Các tiếng Đông dương không bắt buộc dùng những chỉ tố đặc biệt để nối tính ngữ sở hữu (Việt: *của*; Khmer: *roboh*; Thái: *khoong*; Cam: *nu*??) Ví dụ:

/Việt/ *ba con chó đen của tôi* (ba KLF chó màu đen đồ vật tôi);

/Khmer/ *siowphiw sii lieng pii kbaal roboh kn'om nuh* ‘hai cuốn sách vàng đó của tôi’ (sách màu vàng hai KLF đồ vật tôi đó);

/Thái/ *thai5 khoong5 phoo3* ‘cái cà chua của cha’ (cà chua đồ vật cha) [M.Clark&AmaraP. 67]

/Cam/ */wa nu? amu tahla?* ‘cái cà chua của cha tôi’.

Trong tiếng Mã lai giới từ dùng để diễn tả quan hệ sở hữu, chỉ tố tính ngữ nối động từ và tính từ với danh từ, nhưng tất cả đều có thể tùy ý lựa chọn (optative); ví dụ:

/Mã lai/ *guru daripada anak kami itu* ‘người thầy đó của các con tôi’ (thầy của (các) con chúng tôi EXCL đó) ; *guru tua yang mengajar anak kami itu* ‘người thầy già đang dạy các con đó’ (ATTR PART dạy).

Vài ngôn ngữ Đông dương và Đa đảo có giới từ của đại từ sở hữu. Tiếng Philippine thường có đại từ sở hữu dạng đầy đủ và tính ngữ định tĩnh. Ở cả hai hình thức, từ phụ thuộc được nối kết với từ hạt nhân bằng những tiêu tố đặc biệt (Tag: *nang/ng/na*) Ví dụ:

/Tagalog/ *bahy nila – kanila.ng bahay* ‘nhà của họ’ (*bahy* ‘nhà;’) *bahay na bago – bago.ng bahay* ‘nhà mới’ nhưng *bahay nang bato* ‘nhà bằng đá’.

4.2. Ngữ đoạn sở hữu với hạt nhân động từ

Một mô hình ngữ đoạn đặc biệt cần được nhắc đến chủ yếu trong tiếng Mã lai, nhưng cũng có trong tiếng Philippine và Đa đảo: ngữ đoạn sở hữu có từ cẩn-động từ làm hạt nhân kết hợp hai ý nghĩa tác nhân và tình trạng động-tĩnh của động từ (tính chất, chuyển động, hành động ngôn từ, trạng thái tình cảm và thể chất); một ngữ đoạn như thế có thể làm chủ ngữ trong một câu có nhiều vị ngữ. Ví dụ:

/Mã lai/ *Jalanku terlalu cepat* ‘Tôi đang đi quá nhanh’ (*jalan.ku* ‘đang đi, đi’ + PRON.POSS.1PERS.SING, *terlalu* ‘quá’, *cepat* ‘nhanh’); *Jawahmu velum terdengar* ‘Vẫn chưa nghe được câu trả lời của bạn’ (*jawab.mu* ‘trả lời + PRON.POSS.2 PERS. SING, *belum* ‘chưa’, *terdengar* ‘nghe thấy được’) Những cấu trúc đơn giản này tương đương với các động từ tiêu điểm/bị động có phụ tố kết hợp đại từ hay ngữ sở hữu làm tác nhân. Ví dụ:

/Mã lai/ [Daftarnya] harus di.perliapkan [oleh] setiap pelajar. ‘[Quyển] tập phải được chuẩn bị bởi mỗi học sinh.’

/Tagalog/ *kaniyang s.in.ulat* ‘viết bởi anh ta’; *s.in.ulat ng kaniya.ng kapatiid* ‘viết bởi anh của anh ta’.

Sự tồn tại của những kết cấu như thế là hệ quả chủ yếu của ưu thế sở hữu.

4.3. Động ngữ

Rõ ràng là cấu trúc động ngữ trong ngôn ngữ nào cũng nhiều khác biệt nhất, đặc biệt là khi so sánh những ngôn ngữ khác nhau. Ví dụ như các tiếng Philippine có cấu trúc tiêu điểm còn các tiếng Đa đảo có những cấu trúc giống tác cách và thái phân tích cùng với những hình thức thể hiện sở hữu cụ thể đa chức năng.

Vị trí đặc trưng của một danh từ diễn tố phụ thuộc là ở phía bên phải động từ. Nhưng có một khác biệt quan trọng ở đây giữa ba nhóm tiếng Nam Đảo và nhóm Đông dương. Trong nhóm Đông dương, danh từ phụ thuộc đi ngay sau động từ trung tâm đóng vai diễn tố đối tượng, đích, định vị; còn trong các ngôn ngữ Nam Đảo những hình thức có phụ tố của động từ tiêu điểm và thái chiếm vị trí đầu câu, danh từ đi sau thường là tác nhân, chỉ tố tác nhân vì thế được tùy ý lựa chọn (optative), như trong tiếng Mã lai, và thường trùng với chỉ tố sở hữu (tiếng Tagalog). Ví dụ:

/Mã lai/ *di.ambil [oleh] ayah* ‘được/bị cha lấy đi’ (PASS cầm lấy [bởi] cha);

/Tagalog/ *[ang mga wika.ng] s.in.a.salita ng ama* ‘[các thứ tiếng] cha nói’ (PART PART tiếng.PART+ATTR nói +FOCUS+PRES của cha).

Là nét đặc trưng của nhiều ngôn ngữ phân tích tính, việc kết chuỗi động từ đáng được chúng ta lưu ý. Về nguyên tắc, một chuỗi hai hay ba động từ diễn đạt cùng một quá trình / hành động, chuyển động, trạng thái trong một tình huống (mệnh đề) cần phải được coi là có cấu trúc chuỗi. Động từ diễn đạt những hành động / trạng thái khác nhau cũng có thể nối tiếp nhau mà không thể hiện những quan hệ như thời gian, kết quả, mục đích, nguyên nhân, so sánh; tuy nhiên có những phép biến đổi thành những diễn đạt hiển minh; có thể chèm xen danh từ làm đối tượng hay đích vào. Đây cũng là một kiểu cấu trúc đa vị ngữ. Nhờ hai cấu trúc này, tất cả những định tố ngữ nghĩa của động từ được diễn đạt hết, như trong các ngôn ngữ biến hình với những dạng động từ bất định (ví dụ trong tiếng Nga là những dạng phân từ, thức bất định, dạng trạng ngữ của động từ) và với trạng từ. Những kết hợp động ngữ như thế bộc lộ những diễn tri từ vựng và động từ phụ thuộc thường đi sau trung tâm.

Trong lúc đó đối với các ngôn ngữ phân tích tính (kể cả tiếng Mã lai) động từ vị ngữ khi cần có thể có nhiều chỉ tố mang ý nghĩa sở chỉ hay giao tiếp như thì, thể, tình thái, thức, ý định. Những động từ này thường đứng trước trung tâm (trái với qui luật trật tự từ chính, nhưng lại tương ứng với những qui luật tần số của những quan hệ bình diện trung gian, xem 2.2). Những chỉ tố này đa số là những động từ đặc biệt có nghĩa từ vựng yếu đi, đôi khi mất nghĩa hoàn toàn. Chúng tạo nên một tập hợp giới hạn, ít nhiều giống với các hệ đối vị, và tham gia vào những cấu trúc ngữ đoạn với chức năng vị ngữ.

Một đặc trưng riêng của các ngôn ngữ Đông dương là những cấu trúc khung bao gồm hai chỉ tố ngữ pháp tương liên (thì, thể, phủ định, nghi vấn, mệnh lệnh, vv.) Ví dụ:

/Việt/ *Cô có thích đi biểu tình không?* [Panfilov 228]

/Chàm/ *Lu? ni hu ?wa jø.* ‘Thửa đất này đã cày rồi.’ (*lu?* ‘thửa đất’, *ni* ‘này’, *hu* ‘có’; PASS; PAST, *?wa* ‘cày’, *jø* PERF); *Ai nan hu naw Hanoi ?oh.* ‘Anh ấy không đi Hà Nội’ (*aj nan* ‘anh ấy’, *naw* ‘đi’, *?oh* ‘không’) [Alieva, Bui Khanh The 1999: 139, 144].

5. CÚ PHÁP. BÌNH DIỆN CÂU.

5.0. Cấu trúc câu hiển nhiên là bình diện trung tâm của hệ thống ngôn ngữ vì ngay cả trong những thứ tiếng tổng hợp phong phú về hình thái từ thì tất cả các dạng thức đều được cấu tạo để thực hiện những chức năng khác nhau trong câu. Trong bài này vì mục đích so sánh tôi muốn đề cập đến hai vấn đề: vai trò củ a trật tự từ và cách diễn đạt quan hệ vị ngữ sở hữu.

5.1. *Chức năng trật tự từ*

Vấn đề này được xem xét gắn liền với các quan hệ vị ngữ-diễn tố, hay nói cách khác là vai nghĩa.

Trong các ngôn ngữ phân tích tính Đông dương và Đa đảo, bình diện từ có tổ chức khác nhau.

Trong các ngôn ngữ Đông dương, thủ pháp chính là qui tắc trật tự từ nghiêm nhặt: “Chủ ngữ – vị ngữ” hoặc là “chủ ngữ – động từ – bổ ngữ” (S-V-O); mỗi thành phần có thể là một ngữ, nhưng việc đánh dấu hiển minh chức năng là không bắt buộc.

Trong các ngôn ngữ Đa đảo trật tự từ cũng nghiêm nhặt, chủ yếu là V-S-O trong các cấu trúc chủ động và tác cách, và là V-O-S trong cấu trúc bị động (với động từ có hậu tố đặc biệt). Mỗi thành tố đều được đánh dấu bằng tiểu tố thông báo chức năng và những ý nghĩa ngữ pháp khác. Ví dụ:

/Hawaii/ *Ua heluhelu ia i ka leka.* ‘Anh ấy đã viết thư’ (PART+PAST *viết anh ấy* PART+TRANS ART+SING+DEF *thư*); *Ua heluhelu ?ia ka leka e ia.* ‘Bức thư đã được anh ấy viết’ (PAST *viết* PART+PASS ART+SING+DEF *bức thư* PART+AGENT *anh ấy*). [Krupa 1982: 105].

Khác về cơ bản là những ngôn ngữ Philippine có dạng thức biến ngôi của động từ rất phong phú trong các phạm trù cú pháp (tiêu điểm) và sở chỉ (thì/thể/thức). Trật tự từ chiếm ưu thế ở đây cũng tương tự như trong các thứ tiếng Đa đảo với động từ vị ngữ đứng đầu, đặc trưng của những ngôn ngữ Nam đảo nói chung; theo sau là đại từ nhân xưng, còn những ngữ diễn tố phụ thuộc với tiểu tố thông báo chức năng cú pháp đặt bên phải. Ví dụ:

/Tagalog/ *Sumulat siya nang unang tula.* ‘Anh ấy viết một bài thơ’. (*sulat* ‘viết’ >*sumulat* ‘viết’ ACT+PAST *anh ấy* PART *một NG bài thơ*).

Sinulat niya ang isang tula. ‘Một bài thơ đã được anh ấy viết’. (viết PASS+PAST *của anh ta* PART *một NG bài thơ*). [Podberezskij 1976].

Những thủ pháp diễn đạt quan hệ cú pháp hiển minh giúp trật tự từ thay đổi tự do để thực hiện thao tác chủ đề hoá.

5.2. *Quan hệ vị ngữ sở hữu*

Tương tự như phần trên, chúng ta sẽ bắt đầu với các ngôn ngữ Đông dương vì các thứ tiếng này thường xuyên dùng những động từ đặc biệt có nghĩa “có” (“to have”). Trong các thứ tiếng ở Đông Đông Nam Á như Việt, Mường, Ksingmul, Chàm, Chru có những động từ có nghĩa lũy lũy “có”: Việt *có*, Mường *co3*, Ksingmul *kuj* (*kujh*), Chàm *hu*, Chru *hu*; những từ vị này có cấu trúc âm vị tương tự nhau và có lẽ là cùng nguồn gốc. Khmer cũng có từ vị mang nét nghĩa “có”: *miən* “to have” và *kmiən* “not to have”.

Những câu có vị ngữ sở hữu (hay phủ định) thường có cấu trúc S-V-O: S (người sở hữu)-*co* (has/have/had)-O (vật được sở hữu).

Trong những ngôn ngữ này động từ “có” còn có nhiều chức năng khác, không liên quan trực tiếp đến sở hữu: thì/thức (Chàm: quá khứ, hiện thực hoá), khả năng (Việt, Chàm), thuộc tính (Chàm: *hu klaj* ‘có chất gỗ’, *klaj* ‘gỗ’); chúng tham gia vào những câu nghi vấn và phủ định.

Nhóm tiếng Tai có nhiều cách khác nhau để diễn đạt “có”. L. Morev đã chỉ ra rằng có những động từ đặc biệt, giống nhau chủ yếu về âm, mang nét nghĩa “có, tồn tại”. Ví dụ:

/Thái/ *pen1* “to be”; (*maj3*) *chaj3* “(not) to be; *ju2* “to exist somewhere”, *mil* “to have” [Morev 1991: 152-155]

Có thể kết luận rằng các ngôn ngữ Đông dương có ưu thế về sở hữu từ vựng do động từ đặc biệt thể hiện, trong khi đại từ sở hữu lại rất ít.

Các loại hình ngôn ngữ Nam Đảo khác các ngôn ngữ Đông dương một cách cơ bản. Như đã nói đến trong 3.2.2., các ngôn ngữ này thường có rất nhiều những tập hợp đại từ nhân xưng và sở hữu.

Các ngôn ngữ Đa đảo không có từ vị “có”; các thứ tiếng Philippine thì có từ vị cố hữu (Tag: *may*, *mayroon*-động từ không biến ngôi); trong các tiếng Mã lai không có từ vị cố hữu nhưng có những dạng thức phụ (secondary forms) và những từ vay mượn. Wurm & Wilson’s Finderlist đã chứng minh là không có từ vị “có” trong tiền ngôn ngữ Nam Đảo (proto-AN).

Ngôn ngữ học so sánh cho thấy sự vắng mặt của hình vị đặc biệt “có” có tính qui luật hơn là ngoại lệ. E. Benveniste [1960] chỉ ra rằng trong rất nhiều ngôn ngữ những từ vị có nghĩa “có” hiện tại là mới hình thành và mô hình câu hạt nhân nguyên thủy không bao gồm những vị ngữ như thế (Chú thích 3). Tuy nhiên tôi nghĩ vấn đề này phải được nghiên cứu theo hướng so sánh loại hình cũng như mô tả thực tế.

Trong các ngôn ngữ Nam Đảo có những thủ pháp riêng để diễn đạt điều này. Trước tiên, sở hữu được diễn đạt thông qua khái niệm tồn tại. Trong các tiếng Mã lai, nó được diễn đạt bằng những ngữ đoạn sở hữu liên quan đến cảnh huống với từ vị “có, tồn tại” (“to be”) thường là ở trong câu nghi vấn và phủ định. Ví dụ:

/Mã lai/ *Aksi itu ada akibatnya*. ‘Việc làm/Hành động đó đã có kết quả.’; *Aksi itu tak ada akibatnya*. ‘Việc làm/Hành động đó đã không có kết quả.’; *Adakah akibatnya aksi itu?* “Việc làm/Hành động đó có kết quả gì không?” (*aksi* ‘việc làm/hành động’, *itu* ‘đó’, *ada* ‘có’, *akibat.nya* ‘kết quả.POSS+3 PERS’, *tak* ‘không’, *-kah* PART+INTERROG). (Chú thích 4).

Những ngữ đoạn sở hữu thường được dùng phổ biến trong các câu chủ đề hoá; ví dụ

/Mã lai/ *Aksi itu akibatnya banyak*. “‘Việc làm/Hành động đó đã đem lại kết quả to lớn.’ (*banyak* ‘nhiều’). Trong 4.2.2. đã có trình bày về cấu trúc câu có chủ ngữ là ngữ đoạn có động từ làm hạt nhân.

Trong các tiếng Đa đảo (OT) một ngữ đoạn sở hữu được nối với một câu bằng nhiều tiểu từ khác nhau thể hiện tính sở chỉ vị ngữ và điều đó đủ để có mệnh đề (proposition) sở hữu. Còn trong các tiếng PN, đại từ sở hữu thực đặc biệt được dùng trong hậu giới từ của danh từ. Vài tác giả coi chúng là vị ngữ [Krupa 1982: 132], dù thật ra trong các thứ tiếng này vị ngữ thường đứng ở đầu câu. Ví dụ:

/Maori/ *He whare toona* ‘Anh ấy có nhà’ (*he+PART+REF whare* ‘nhà’, *toona* ‘của anh/chị ấy’).

/Hawaii/ *He makuahine ko'u*. ‘Tôi có mẹ’. (*he PART, makuahine* ‘mẹ’, *ko'u* ‘của tôi’). [Krupa như trên đã dẫn].

Đặc biệt trong các tiếng Nam Đảo có một thủ pháp thể hiện quan hệ sở hữu có bản chất hình thái. Câu có vị ngữ là động từ với những tiền tố đặc biệt thể hiện nghĩa sở hữu “có (được) đối tượng” (đã trình bày trong 3.1.2.) thường dùng nhiều hơn câu có động từ “có”, đặc biệt là trong câu nghi vấn và phủ định, ví dụ:

/Mā lai/ *Kini kamu sudah berijazah.* ‘Bây giờ anh đã có bằng cấp’; *Kamu belum berijazah.* ‘Anh chưa có bằng cấp’; *Kamu sudah berijazah, bukan?* ‘Anh không có bằng cấp à?’ (*kini* ‘bây giờ’, *kamu* ‘anh’, *sudah* PAST, *ber.ijazah* ‘có bằng cấp’, *belum* ‘chưa’, *bukan* ‘không’).

6. KẾT LUẬN

Toàn bộ phần trình bày của tôi cõi đọng đến mức bản thân nó giống như một kết luận. Và thật sự như thế vì tôi đã tóm tắt ở đây kết quả của những nghiên cứu trước đây của tôi và của những người khác. Tôi đã cố xây dựng một kết luận thật sự dưới dạng bảng.

CHÚ THÍCH

1. Khi xây dựng thuật ngữ tiếng Anh, tôi đã dùng tự điển “New Webster’s Dictionary” (1988: 483, 1257).
2. Hệ thống này được hoàn thiện trong thập niên 70 khi một dự án tập thể nghiên cứu hiện tượng láy trong các ngôn ngữ Đông Nam Á và Viễn Đông được tiến hành ở Khoa Ngôn ngữ, Viện Nghiên cứu Đông phương, Viện Hàn lâm Khoa học Liên Xô. Trong giai đoạn đầu của công trình cố viện sĩ Yu. Gorgoniev đã đóng vai trò tích cực. Kết quả của công trình này được công bố trong tuyển tập những bài viết bằng tiếng Nga {Ad. Alieva chủ biên 1980].
3. Cả những tiếng Sla-vơ và Thổ Nhĩ Kỳ cũng không có từ vị nội tại “có”.
4. Cấu trúc này có những hình thức gần như giống hệt trong tiếng Thổ Azeri: *Ta'za' kitabi war.* ‘Anh ấy có quyển sách mới.’ (*ta'za'* ‘mới’, *kitab.i* ‘sách+PRON+POSS 3 PERS).

AA	Nam Á
ACT	thái chủ động
AGENT	tác nhân cách
(Ad)	Phụ trang cho phần Tài liệu tham khảo
AN	Nam Đảo
ART	mạo từ
ATTR	tính ngữ, định ngữ
BTLV	
DEF	xác định
DV	Viễn Đông (Đông Á)
FE	Viễn Đông
FT	loại (hình) Philippin
FUT	thì tương lai
ICAL	Hội nghị Quốc tế về ngôn ngữ học Nam Đảo
INF	thức vô định
INTERROG	nghi vấn
IT	loại (hình) Đông dương
JUVA	Đông Nam Á
M.	Moskua
MT	loại (hình) Mã lai
O	bổ ngữ
OT	loại (hình) Đa đảo (Đại dương)
P	vị ngữ
PART	tiểu từ
PASS	thái bị động
PAST	thì quá khứ
PERS	ngôi
PL	số nhiều
PN	các ngôn ngữ Đa đảo
POSS	sở hữu

PRES	thì hiện tại
REF	sự chiếu vật
S	chủ ngữ
SEA	Đông Nam Á
SING	số ít
TRANS	ngoại động
V	động từ, vị ngữ động từ

BẢNG SO SÁNH LOẠI HÌNH CÁC NGÔN NGỮ ĐẢO VÀ BÁN ĐẢO Ở VÙNG ĐÔNG NAM Á: CẤU TRÚC NGỮ PHÁP

Natalia F. Alieva

Bình diện hình vị			IT	OT	MT	FT
Mô hình cấu trúc	đơn tiết	hình vị gốc từ vựng tiểu từ	+	+	[+]	[+]
	song tiết	hình vị gốc từ vựng	+/-	+	+	+
Thuộc tính chức năng	hạn chế	phụ tố thành tố của từ ghép	[+] +	+/- [+]	+	+
		yếu tố láy	+	+	+	[+]
		hình vị/từ từ vựng				
	tự do	tiểu từ	[+]	+	+	+
		ngữ pháp	+	+	+	+
		cường điệu, tượng thanh				
Bình diện từ						

Các lớp ngữ nghĩa	biểu vật từ vựng	từ hạt nhân trong ngữ đoạn	+	+	+	+
	ngữ pháp (không phải là hạt nhân)	tiểu từ giới từ quán từ kết tố (ligatures) (định ngữ và vị ngữ)	+	+	+	+
	đại từ tính	đại từ nhân xưng đại từ sở hữu đại-động từ (phụ tố động từ + đại từ) đại-trạng từ (phụ tố động từ + trạng từ)	[+]	+	+	+
		-	+	+	+
		-	-	+	+
		-	[+]	+	+
	Đại từ nhân xưng				
					
					
					
Đại từ nhân xưng			IT	OT	MT	FT
Dạng đầy đủ	đứng bên trái	quan hệ chủ - vị (S-P)	+	+	+	+
	danh từ cấu trúc ngữ đoạn	-	[+]	-	-
	đứng bên phải	quan hệ chủ - vị (P-S)	-	+	+	+
	danh từ người sở hữu (possessor)	+	-	+	-

	<u>đứng bên trái</u> <u>đồng từ</u>	quan hệ chủ – vị (S-P): chủ động bị động cấu trúc ngữ đoạn với diễn tố	[+] [+]	+	+	+	+
	<u>đứng bên phải</u> <u>đồng từ</u>	quan hệ chủ – vị (P-S): chủ động bị động cấu trúc ngữ đoạn với diễn tố	- - +	+	+	+	+
Dạng phụ tố ngắn	<u>đứng bên trái</u> <u>đồng từ</u>	ngữ đoạn với động từ chủ động ngữ đoạn với động từ thụ động ngữ đoạn với động từ chủ động: phụ từ: tác nhân/diễn tố phụ từ: đích/đối tượng	- - -	+	+	-	+
Dạng phụ tố	<u>đứng bên phải</u> <u>đồng từ</u>	ngữ đoạn với động từ thụ động: phụ từ: tác nhân/diễn tố	- -	+	- +	- +	- +
Dạng phụ tố		phù ứng hình thái về ngôi trong cặp chủ – vị	-	[+]	+/-	-	-

Đại Từ Sở Hữu

Dạng	<u>đứng bên trái</u> <u>danh từ</u>	ngữ đoạn sở hữu	-	+	-	+
đầy	<u>đứng bên phải</u> <u>danh từ</u>	ngữ đoạn sở hữu ngữ đoạn với động từ chủ động	+	+	+	+
đủ	<u>đứng bên trái</u> <u>đồng từ</u>	ngữ đoạn với động từ thụ động	-	[+]	-	[+]

	đứng bên phải <u>động từ</u>	ngữ đoạn với động từ chủ động: đại từ sở hữu làm tác nhân đại từ sở hữu làm đích/đối tượng	-	-	-	-
Dạng phụ tố ngắn	đứng bên trái <u>danh từ</u>	ngữ đoạn sở hữu	-	+/-	-	+/-
	đứng bên phải <u>danh từ</u>	ngữ đoạn sở hữu	-	+	+	+
		ngữ đoạn với động từ chủ động: phụ từ: tác nhân phụ từ: đích/đối tượng	-	+/-	+/-	+/-
	đứng bên trái <u>động từ</u>	ngữ đoạn với động từ thụ động: phụ từ: tác nhân phụ từ: đích/đối tượng	-	+/-	+/-	+/-
		ngữ đoạn với động từ chủ động: phụ từ: tác nhân phụ từ: đích/đối tượng	-	-	-	-
	đứng bên phải <u>động từ</u>	ngữ đoạn với động từ thụ động: phụ từ: tác nhân phụ từ: đích/đối tượng	-	+	+	+
		ngữ đoạn với động từ chủ động: phụ từ: tác nhân phụ từ: đích/đối tượng	-	+/-	+/-	?

BÌNH DIỆN TỪ
LỚP TỪ VÀ THỦ PHÁP CẤU TRÚC:

từ (căn) đơn hình vị

cấu tạo từ bằng phụ tố

cấu tạo từ ghép

hiện tượng lấy

Từ (căn) đơn hình vi	từ vựng ngữ pháp: tiểu từ giới từ quán từ kết tố	+ + [+] - -	+ + + - +	+ + + [+] -	[+] + + +
PHƯƠNG THỨC PHỤ TỐ : các loại phụ tố					
Các dạng	tiền tố	tiền tố đoạn tính	+/-	[+]	+
		tiền mũi hóa	-	[+]	+
		giả-tiền tố (đơn vị sở chỉ được vay mượn)	[+]	[+]	[+]
		phức hợp tiền tố	-	-	+
		tiền tố + liên tố	-	-	+
		tiền tố + trung tố			
	hậu tố	hậu tố cố hữu đoạn tính	-	[+/-]	+
		giả-hậu tố (đơn vị vay mượn)	[+]	[+/-]	+
	liên tố	kết hợp tiền tố + hậu tố đơn nghĩa, ổn định	-	-	+
	trung tố	trong một hình vị gốc	+/-	-	+/-
		trong một tiền tố	-	-	+
	đa tố hợp	phụ tố + ngữ đoạn tự do	-	{+/-}	+

PHƯƠNG THỨC PHỤ TỐ: các chức năng

Các chức năng	phái sinh ngữ pháp hỗn hợp: phái sinh + ngữ pháp biến hình	danh tính động tính	+/- - .	- +/- .	+	+
		<u>quan hệ cách / diễn tố:</u> tính chuyển tác dị biệt gây khiến-tạo tác thái chủ động-bị động	- - - - -	+/- [+] [+/-] - -	+	- + - +
		Tiêu điểm-kích hoạt (trigger)	- -	- -	+/- -	+ +
		<u>phạm trù sở chỉ:</u> thể thì thức			+/-	
		từ danh từ tính từ động từ tính	- -	- +	- +	[+] +
biến hình		hai hay ba nghĩa ngữ pháp trong một đơn vị	-	-	+	+

PHƯƠNG THỨC GHÉP

		IT	OT	MT	FT	
Từ ghép	cấu trúc không tương đương với mô hình ngữ đoạn	với thành tố hạn chế: wW, Ww	+	+	+	+
Từ phức hợp	cấu trúc tương đương	hai thành tố: W'W' ba thành tố: với mệnh đề liên hệ: N-SP	+	+	+	+

	với mô hình ngữ đoạn	tương đương với mệnh đề vị ngữ SPO	+/-	-	-	-
--	----------------------	---------------------------------------	-----	---	---	---

PHƯƠNG THỨC LÁY

R=M= <u>từ</u> <u>vị</u> <u>đơn</u> <u>âm</u> <u>tiết</u>	giống nhau	hoàn toàn: R+r=M+M bộ phận: R+r= M+(M-x)	+	[+]	[+]	[+]
	khác nhau	hoàn toàn: R+r=M+m bộ phận: R+r= M+(m-x)	+	-	-	-
R=M= <u>từ</u> <u>vị</u> <u>hai</u> <u>âm</u> <u>tiết</u>	giống nhau	hoàn toàn: R+r=M+M bộ phận: R+r= M+(M-x)	-	+	+	+
	khác nhau	hoàn toàn: R+r=M+M' bộ phận: R+r= M+(M'-x)	-	+	+	+
R=W W= af+M	giống nhau	hoàn toàn: R+r=W+W	-	-	+	+
r=af+af	giống nhau	bộ phận: R+r=M+af+af	-	-	-	+
W+w: ghép W+W, phức hợp	giống nhau	hoàn toàn: R+r=(W+w)+(W+w) R+r=(W+W')+(W+W'')	+	[+]	+/-	+
			-	[+]	+	+

HIỆN TƯỢNG LÁY KÉP

R'' = $R' + r'$	hoàn toàn đơn giản	$R' + r' = (M + M') + (M + M')$ 	+/-	-	-	-
	hoàn toàn đảo ngược	$R' + r' = (M' + M) + (M'' + M)$ 	+/-	-	-	-
	không hoàn toàn	$R' + r' = M + M + M'$ hoặc $M + M' + M'$ hoặc $M + M' + M$ hoặc $M' + M + M'$	+/-	-	-	-
			+/-	-	-	-

Ký hiệu:

- +/- hiện tượng tồn tại trong vài ngôn ngữ, trong một số khác thì không
- [+] hiện tượng xuất hiện trong vài trường hợp, không thường xuyên
- [+/-] không quan yếu đối với mọi ngôn ngữ cùng loại
- M hình vị
- m tiểu hình vị, biến thể hình vị
- W từ (kể cả hình vị tự do)
- w thành tố hạn chế/ràng buộc (bound) trong từ ghép
- wW, Ww từ ghép
- af phụ tố
- R yếu tố gốc
- r yếu tố láy
- rR, Rr từ láy
- N danh từ
- O bổ ngữ
- P vị ngữ
- S chủ ngữ